

Pierre Broué

Socialistiska ungdomen i Spanien (1934-1936)

(När Carrillo var vänster)

december 1983

I ett brev till ledningen för det Revolutionära socialistiska arbetarpartiet (RSAP) i Nederländerna, daterat den 16 juli 1936, skrev Trotskij om Spanien och Andrés Nins ståndpunkter beträffande förslaget att gå med i Socialistiska ungdomen [Juventudes Socialistas de España. JSE]. I brevet argumenterade han mot den ledande RSAP-kamraten Sneevliet:

Den storartade Socialistiska ungdomen kom spontant fram till idén om Fjärde internationalen. När vi insisterade på att ägna all uppmärksamhet åt Socialistiska ungdomen fick vi bara ihålliga undanflykter till svar ... Den socialdemokratiska ungdomen gick sedan nästan helt över till det stalinistiska lägret. De grabbar som kallade sig bolsjevik-leninister och som tillät detta, eller snarare, de som orsakade detta, måste för evigt brännmärkas som revolutionens förrädare.¹

I dokument som nyligen publicerats i *Œuvres* [franska utgåvan av Trotskijs skrifter] från 1934 och framåt, finns rikligt med referenser till och anmärkningar om det av Trotskij förespråkade inträdet i Socialistiska ungdomen och Socialistiska arbetarpartiet (PSOE) och om Kommunistiska vänsterns (*Izquierda Comunista*) vägran, som 1935 slutade med att organisationen gick samman med Mauríns Arbetar- och bondeblock i POUM. I *La Révolution espagnol* försökte jag kasta allt ljus jag kunde på innehållet i Trotskijs förslag – en text vi inte har – och de spanska trotskisternas på varandra följande avslag och jag fick nöja mig med att som en viktig del i sammanhanget nämna ”radikaliseringen” av PSOE, som ibland har kallats ”revolutioniseringen”, liksom vissa yttre tecken på vänsterutvecklingen, även ”vänsterismen”, hos dess ungdomsorganisation, *Juventudes socialistas*.²

Utvecklingen i Spanien efter Franco har varit gynnsam vad gäller historieskrivningen, därför att den till slut givit oss tillgång till inte bara samlingarna av böcker och tidningar från 1930-talet, utan även dokument i de arkiv som Francos armé mellan 1936 och 1939 beslagtogs i stor

¹ Artikeln [POUM och folkfronten](#) på marxistarkiv.se.

² Denna bok finns i svensk översättning på marxistarkivet: [Den spanska revolutionen \(1931-1939\)](#). De avsnitt som Broué avser är delar av kapitlet ”Den omöjliga reaktionen” och avsnittet om kommunisterna i bokens andra del (*Dokument och frågeställningar*).

Se även bilagan nedan om POUM ur Broué och Témimes ”klassiker” *La Révolution et la guerre d'Espagne* (från 1961). För en annan utförlig redogörelse för motsättningarna mellan den spanska vänsteroppositionen och Trotskij, se Andy Durgans artikel [De spanska trotskisterna och grundandet av POUM](#). – Red

skala och som samlades i Salamanca³. Med andra ord har det nu blivit möjligt att studera vänsterutvecklingen av en viktig fraktion av Socialistiska arbetarpartiet i Spanien, under ledning av Largo Caballero, och då särskilt dess mest aktiva gren, det Socialistiska ungdomsförbundet, där en av dess ledare kom att få en lång karriär – på grund av att han helt enkelt var Santiago Carrillo. Under de fem senaste åren har viktigt arbete kunnat ägnas denna fråga utifrån olika utgångspunkter,⁴ och en första granskning av frågan är nu möjlig, baserad på tryckta källor likaväl som på tidigare okända arkiv.

Largo Caballeros radikalisering

Francisco Largo Caballero vid ett massmöte i Madrid

Trycket från vänster inom socialistpartierna från och med 1933 är naturligtvis inte ett rent spanskt fenomen, vilket vissa Spanien-experter tror och vissa politiska skribenter hävdar. Fenomenet berodde i allmänhet på den ekonomiska krisen och dess samhällspolitiska konsekvenser, samt den försvarsreflex som Hitlers seger utan strid i Tyskland förorsakade; det var ett världsomspännande fenomen. De som var unikt i Spanien var att den radikaliserade vänstern inom socialistpartiet som talesperson och främsta ledare kom att få en man som fram

³ *Archivo Histórico Nacional*, avdelningen för inbördeskriget i Salamanca, den tidigare arkivavdelningen som tillhörde Civilgardet, som hjälpte till med repressionen under och efter inbördeskriget, kontrolleras idag av kulturministeriet och sköts av en arkivarie. Den tidigare registerförteckningen, som säkert var användbar för polisens undersökningar, är helt otillräcklig för dagens vetenskapliga forskning, men dokumenteringen är av exceptionell kvantitet och kvalitet.

⁴ Bland dessa studier bör först nämnas den brittiske historikern Paul Prestons arbete, *The Coming of the Spanish Civil War*, London 1978, som ingående studerar PSOE:s, UGT:s och Socialistiska ungdomens inre liv, och samtidigt utvecklingens dialektik i CEDA och JAP. På samma nivå måste vi placera en mycket viktig studie av idéernas historia, Marta Bizcarrondos bok *Araquistáin y la Crisis Socialista en la IIIa República: Leviatán 1934-36* (1975) (medan vi väntar på hennes avhandling om PSOE under dessa år); Ricard Viñas intressanta essä, *La Formación de las Juventudes Socialistas Unificadas 1934-1936*, 1978, till vilken vi bör foga de Santos Julias två arbeten, *La Izquierda del PSOE (1935-36)* (1977) och *Orígenes del Frente Popular en España 1934-36* (1980). Marta Bizcarrondo har redigerat en kommenterad utgåva av *Leviatán*, vänstersocialisternas tidskrift och Paul Preston har sammanställt en antologi med samma *Leviatán (Antología)*. Många av de viktiga dokument som använts för denna studie har likaledes getts ut på nytt – vi har här använt oss av den nya utgåvan av *Discursos a los Trabajadores* med tal av Francisco Largo Caballero, och antologin med tal av Indalecio Prieto med titeln *Discursos fundamentales*, sammanställd av Edward Malefakis, liksom Marta Bizcarrondos antologi med diskussionerna om 1934 års revolution med titeln *Octubre del 34: Reflexiones sobre una Revolución*, som bl a återger texten till Socialistiska ungdomens pamflett *Octubre: Segunda Etapa* [Oktober: Det andra steget]. Vi har även använt andra, äldre arbeten, främst då f d PSOE-sekreteraren Juan-Simeón Vidartes memoarer, *El Bieno Negro y la Insurrección de Asturias* (1978) som innehåller många dokument och annan användbar information.

till dess med rätta ansågs vara en av de mest förhårdade reformisterna inom Andra internationalen, Francisco Largo Caballero.

Han var en före detta murare, som lärt sig läsa och skriva först vid 24 års ålder, och var en av de mest kända ledarna för partiet och den fackförening som han kontrollerade, *Unión General de Trabajadores* (UGT). Han var en av de envisaste motståndarna till att ansluta sig till Kommunistiska internationalen och en av PSOE:s aktivaste anhängare, och sedan, under Primo de Riveras diktatur, en bestämd förespråkare av samarbete som skulle få UGT att växa. Han var för en allians med de borgerliga republikanska partierna för att få ett slut på monarkin och utsågs till arbetsminister i den socialistiskt-republikanska koalitionsregeringen efter införandet av republiken, och tog då på sig ansvaret för repressiva åtgärder så hårda som exempelvis den famösa ”lagen till republikens försvar”.⁵

Men i mitten av 1933, då socialisterna dessutom gick med i regeringen, pressade ett flertal faktorer tillsammans Largo Caballero till att använda ett skarpare vänsterspråk – lika mycket riktat till borgarklassen som till arbetarna. Han noterade med stor bitterhet att den sociala lagstiftning som han legat bakom fortsatte att saboteras av funktionärer, såväl höga som låga, medan företagarna överallt och på alla områden återupptog offensiven. Dessutom tog han mycket kraftigt intryck av Hitlers seger och krossandet av hela den tyska arbetarrörelsen och de sociala konsekvenser som detta fick, liksom av hans kamrats, Luis Araquistáins, analys av dessa händelser.⁶ Likt tusentals andra var han övertygad om att ledaren för Acción Popular, José María Gil Robles⁷, valt fascismens väg i Spanien och skulle ta makten på laglig väg, så han ansåg att hans partis själva existens nu stod på spel.

Det första tecknet på att han höll på att svänga åt vänster gavs i ett tal som han den 23 juli höll till huvudstadens Socialistiska ungdom i Pardiñas-biografen i Madrid. Han försvarade socialisternas deltagande i den republikanska regeringen, men när han påpekade att fascismen var kapitalismens sista extrema utväg framkastade han några vågade formuleringar, speciellt att han föredrog ”den socialistiska diktaturen” framför ”den borgerliga diktaturen eller fascismen”.⁸ Några veckor senare gick han åter till angrepp när han talade till deltagarna vid Socialistiska ungdomens sommarskola i Torrelodones, där inlägg från Besteiro, vilka följdes av inlägg från Indalecio Prieto, väckte stort missnöje.⁹ Largo Caballero gjorde för sin del inte sina unga åhörare besvikna. I ett tal om deltagande i makten sa han att han inte gjorde detta till en principfråga, utan att han nu mindre än någonsin trodde på möjligheten att uppnå socialismen inom det borgerliga samhällets ramverk. Han förklarade att målet för socialister måste

⁵ Den franska texten till denna repressiva lag från oktober 1931 finns med i min bok *La Revolution espagnole: 1931-1939*, Paris 1973, sid 105-106. [Dokumentbilagan med denna text finns inte med i svenska översättningen av boken]

⁶ Marta Bizcarrondo, *Araquistáin ...*, sid. 124–140.

⁷ José María Gil Robles (1898–1980), advokat, stod i ledningen för Acción Popular, som den katolska hierarkin litade på och som var ledare för ”accidentalistas”, vars anhängare spelade det parlamentära spelet inom konstitutionens ramar för att blockera reformer och återta makten. Från och med 1931 ledde han – känd som ”Chefen” [*Jefe*] – CEDA (*Confederación Española de Derechas Autonomas*). Detta var högerns block, vars ungdomsorganisation JAP (*Juventud de Acción Popular*) gav sig själva prägeln som en fascistisk milis.

⁸ *El Socialista*, 25 juli 1933.

⁹ Socialistiska ungdomens sommarskola samlades i augusti 1933, med ungefär 150 studenter från hela landet, där ett dussintal var flickor. I Archivo Nacional Histórico de Salamanca, Sección Guerra Civil, Politico-Social, “Madrid”, Legajo 1460, finns det en viktig dossiér som tillägnas sammankomsterna 1932 och 1933. Nivån på studenternas teoretiska skolning var väldigt låg; nästan alla av de 17 skrivna svaren på frågan ”Vad är socialism?” gjorde socialism till ett moraliskt ideal. Largo Caballero hade inte förannonserats som talare, men studenterna kände sig frustrerade och var missnöjda med Besteiros och Prietos tal. Just denna dossiér berättar för oss att den unge Santiago Carrillo var sekreterare på sommarskolan och speciellt ansvarig för att bjuda in talare. Carrillo, son till en Largo Caballero-anhängare vid namn Wenceslao Carrillo, var en tryckeriarbetarlärning, sedermera journalistlärning på *El Socialista*, som just hade inlett sin politiska karriär.

vara att erövra makten och att en socialistisk republik måste göra slut på människans utnyttjande av människan. Han påminde även om Engels formulering om ”proletariatets diktatur”.¹⁰

Höll PSOE:s ordförande verkligen på att ifrågasätta sitt gamla reformistiska tänkande och sin praktik? Idag tvivlar de flesta skribenter starkt på detta; de förklarar att Largo Caballero var helt tillfreds med att – från säkert avstånd och enbart i ord – följa med de arbetande massorna och ungdomen i en allt starkare vänsterorientering sedan 1931. I vilket fall som helst, från den dagen bildades en allians mellan Socialistiska ungdomen och partiets och UGT:s gamle ledare, som de gjort till sin ”hedersordförande”. Han gav sin första intervju till deras veckotidning, *Renovación*, efter det att socialisterna lämnat regeringen. Hädanefter, och efter erfarenheterna från de åren, var han tveksam till möjligheten att ens kunna genomföra proletariatets minimikrav inom den borgerliga republikens ramar. Han trodde att Spanien befann sig på tröskeln till en social revolution och gav ungdomen i uppdrag att uppmuntra de obeslutsamma och att driva ut ur partiet de passiva elementen, som inte var till någon nytta i revolutionen.¹¹

Det var längs denna linje som Largo Caballero kastade sig in i valkampanjen i november, i ledningen för ett socialistparti som vid den tiden inte var i allians med de borgerliga republikanska partierna. Hans möten kom att likna folkomröstningar och, som Paul Preston betonar, ”hans språkbruk blev mer och mer revolutionärt allteftersom resan fortgick”, som ett uppenbart svar på högerns ursinniga angrepp, men också och framför allt som ett gensvar på ”en gränslös entusiasm hos folkmassorna som jublade åt hans tal långt efter de hade avslutats.”¹²

PSOE besegrades. Det vann endast 58 mandat trots att de fick 1 627 000 röster, mer än något annat parti fått någonsin tidigare. Detta på grund av vallagarna, som gynnade breda koalitioner så att det behövdes två gånger så många röster för att en socialistisk kandidat skulle väljas. Anarkisterna avstod från att rösta och fördömde Caballero för att delta i förtryckarregeringar. Dessutom använde sig de besuttna klasserna, säkra på att de skulle komma undan med det, i massiv skala av metoder som att utöva påtryckningar på arbetande människor, hot om att förlora arbetet på landsbygden, våld och ibland terror och i många fall organiserat fusk: tillräckliga orsaker att övertyga socialisterna att de inte hade något annat att vänta sig från den borgerlig demokrati. Den socialistiska ungdomen identifierade sig själva med den nya kursen och med partiets ordförande och drog igång en propaganda- och upplysningskampanj. Det var på detta vis de kom att i pamflettform publicera ett tal som Araquistáin höll 29 oktober 1933. I talet förklarade Araquistáin, Largo Caballeros rådgivare, att de tyska erfarenheterna, som

¹⁰ Detta tal gavs ut som en pamflett med titeln *Possibilismo en la democracia socialista*. Den del där den gamle socialdemokraten presenterade sig själv för sina unga åhörare finns återutgiven i 1979 års utgåva av *Discursos a los Trabajadores*, sid 27-31.

¹¹ *Renovación*, 23 september 1933.

¹² P. Preston, a. a., sid 90. Enligt den reformistiske journalisten G. Mario de Cocas pamflett *Anti-Caballero: Una crítica marxista de la bolchevización del partido socialista obrero español* (återutgiven 1975, med introduktion av Marta Bizcarrondo) som 1936 angrep Caballero, var det i början av hans kampanj i provinserna som han kom att kallas ”den spanske Lenin”, en titel han artigt protesterade mot. (sid 86) Gabriel Mario de Coca gav även en redogörelse för Largo Caballeros kampanj: den 30 oktober i Zafra förebådade han ny revolutionär period, som inte liknade den som 1931 hade kulminerat i republiken: ”Den nya perioden kommer att kulminera med upprättandet av den sociala republiken”. Den 9 november, i Don Benito, förklarade han att Spanien var nära den sociala revolutionen och att borgarklassen måste exproprieras med våld. De skulle vara nödvändigt att kämpa tills ”revolutionens röda fana vajar över alla offentliga byggnader”. Den 10 november, i Azuaga, sa han att om en rörelse skulle uppstå i armén skulle det inte vara en generalernas rörelse, utan en rörelse av ”soldater och underbefäl” för att införa den sociala republiken. I Albacete den 13 november sa han: ”Det är sant, om lagarna inte är till nytta för oss, om de hindrar vår frammarsch, då ska vi skjuta den borgerliga demokratin åt sidan och gå vidare mot ett revolutionärt maktövertagande”. I Murcia den 14:e, där han fick väldiga applåder av Socialistiska ungdomen, avslutade han med: ”En övergångsperiod till socialismen måste vi ha, och denna period är proletariatets diktatur, som vi går mot”. a. a., sid 88-90.

han till vissa delar själv genomlevt, visade att endast den socialistiska revolutionen, genom att krossa borgarklassen, verkligen kunde spärra vägen för fascismen.¹³

I slutet av december kom Largo Caballero fram till slutsatsen att ett uppror måste förberedas ”för att rädda republiken”. Med stöd av en överenskommelse med Prieto var han, mot slutet av 1933 och under de första månaderna 1934, sysselsatt med att avlägsna oppositionen inom PSOE och dess ledning.

Ett av fästena för motståndet mot den nya kursen var helt uppenbart UGT:s styrelse, med Julián Besteiro som ordförande.¹⁴ Striden om kontrollen över ledningen för UGT inleddes när Gil Robles, den parlamentariske ledaren för CEDA [se not 6] som gått segrande ur valet, öppet förklarade sin beslutsamhet att under den närmaste framtiden etablera en ”korporativ stat” i Spanien. Amaro del Rosal, en ledande medlem i Socialistiska ungdomen och ledare för bank- och finansanställdas fackförening, föreslog för UGT:s nationella styrelse en resolution som uttalade sig till förmån för att ”omedelbart och snabbt, i samarbete med socialistpartiet, organisera en revolutionär rörelse av nationell karaktär för att vinna fullständig makt för arbetarklassen”. Förslaget förlorade med 28 röster mot 17. Å andra sidan fick Largo Caballero igenom ett beslut om att skapa en gemensam PSOE- och UGT-kommitté, med sig själv som ordförande och med uppgift att studera de praktiska sidorna av att skapa en revolutionär rörelse om CEDA tog över regeringen. Den 27 januari lades programmet för detta möjliga uppror, utarbetat av Prieto, fram inför UGT:s nationella styrelse som antog det¹⁵, ett beslut som följdes av att den tidigare styrelsen, vilken motsatte sig det den kallade ”äventyrspolitik”, omedelbart avgick. Den ersattes omedelbart av ett nytt team bestående av anhängare till Largo Caballero, som återigen blev generalsekreterare under ordförandeskap av hans kamrat Anastasio de Gracia¹⁶, byggfackets ledare. De som var överens med UGT:s nye general-

¹³ L. Araquistáin, *Una lección de historia: El derrumbamiento alemán* (1933). Luis Araquistáin Quevedo (1886–1959) var en lysande intellektuell som rörde sig åt vänster. Han var ambassadör i Berlin från februari 1932 till februari 1933, då han drog slutsatsen att både det kommunistiska och det socialdemokratiska partiet var bankruttt. Den enda vägen att besegra fascismen, eller en ”öppen borgerlig diktatur”, var genom ”öppen socialistisk diktatur”. Borgerlig demokrati var endast intressant för proletariatet i den utsträckning den lät proletariatet ”stärka sina positioner i sin kamp om makten”.

¹⁴ Julian Besteiro Fernández (1870–1940) var en partiveteran, en universitetsprofessor med rykte om sig att vara teoretiker. Han hade varit ordförande i strejkkommittén 1917 och förespråkade att socialisterna borde överlämna uppgiften att regera till republikanerna och speciellt att genomföra den ”demokratiska revolutionen” utan att försöka ”hoppa över stadier”. Han var talman i Cortes (spanska riksdagen) 1931; hans bas inom PSOE fanns i Madrid och i UGT stöddes han av järnvägsarbetarna och lantarbetarna. Han ansågs vara ledare för den ”reformistiska” flygeln.

¹⁵ I *Boletín de la Unión General de Trabajadores de España*, december 1933-januari 1934 redovisas debatterna som helhet och deras olika snabba förändringar. Texten till det program som Prieto formulerat finns i *Guerra y Revolución en España* av Dolores Ibárruri m fl, sid 52-54. Det innehöll tio punkter: förstatligande av all jord; finansiell prioritering av bevattningsanläggningar; reformering av den offentliga utbildningen; upplösning av religiösa ordnar och konfiskering av deras egendomar; upplösning av armén och uppbygget av en ny armé på demokratisk grund; upplösning av civilgardet och bildandet av en folkmilis; reformering och utrensning av den statliga byråkratin; förbättring av de materiella och moraliska villkoren för industriarbetare; reformering av skattesystemet; ett snabbt genomförande av dessa åtgärder genom nya lagstiftande organ som folket kommer att skapa. Detta program blev känt först omkring *15 månader senare*, långt efter det att det uppror som skulle genomföra det hade stoppats! Largo Caballero fick även igenom vissa beslut om aktioner (ibid., sid 54), (1) organisera en ”öppet revolutionär” rörelse, (2) lansera en sådan rörelse vid bästa möjliga tillfälle oberoende av fiendens initiativ, (3) PSOE och UGT skulle kontakta element som var redo att delta i denna rörelse, (4) i händelse av seger skulle det bildas en PSOE–UGT- regering, öppen för alla organisationer som direkt deltagit i striden och (5) denna regering skulle genomföra ovanstående program. Indalecio Prieto y Tuero (1883-1962) hade kopplingar till företagsmän och hade en väldigt ”liberal” stil. Under många år var han Largo Caballeros främste rival i PSOE.

¹⁶ Anastasio de Gracia Villariabia (1890–1981) kom från Toledo. Han var under många år ledare inom bygg- arbetarfacket där han helt nyligen valts till ordförande. Han kom att bli minister i Largo Caballeros regering 1936-37. Han dog i exil i Mexiko i början av 1980-talet.

sekreterare inkluderade ledare för det viktiga metallarbetarfacket, sådana som Pascual Tomás, som ledde byggfacket, ungsocialisten Carlos Hernández Zancajo som ledde transportarbetarfacket, och ledaren för de bankanställda. De utgjorde nu majoritet och tog ledningen för den mycket viktiga Federación Nacional de Trabajadores de la Tierra, lantarbetarfacket, som nu befann sig i händerna på ett team under ledning av läraren Ricardo Zabalza, Caballero-anhängare från Navarra.¹⁷

”Besteiro-ledningen” för socialispartiets madridorganisation, som alltid hade en nyckelroll i partiet, föll även den i händerna på Largo Caballeros anhängare, av vilka många var medlemmar i Socialistiska ungdomen.¹⁸

Den Socialistiska ungdomsfederationen

Direkt efter den ryska revolutionen 1917 hade det varit den Socialistiska ungdomen som, precis som i många andra länder vid den tiden, bildade den första kärnan i det som kom att bli kommunistpartiet. Därefter, under 1920-talet, kunde den återuppbyggda Socialistiska ungdomen knappast misstänkas för djärvhet eller oförvägenhet; det var en liten organisation som huvudsakligen bestod av barn till ledande kamrater eller aktiva medlemmar och som, fram till 1932, leddes av personer som var kända för sin måttfullhet och reformism utan några problem. Men detta förhållande förändrades fullständigt efter 1932 och då speciellt under 1933.

När PSOE och UGT i början av 1934 beslöt att göra uppror om CEDA bildade regering och att försvara republiken och det arbete som utförts av det konstituerande Cortes och den socialistiska regeringen, så proklamerade en viktig del av partiet och speciellt dess vänster, FJS – som även upprätthöll positioner inom UGT – öppet att detta uppror skulle vara inget mindre än ett uppror för att ta makten, för att införa proletariatets diktatur.

Efter 1932 började aktiviteten från ”vänsterelement”, vars åsikter orsakade oro hos vissa herrar, göra sig bemärkt inom den socialistiska ungdomsfederationen. Från sommaren 1933, efter talet i Pardiñas-biografen och särskilt efter Largo Caballeros framträdande vid socialisternas sommarskola, började ”vänsterriktningen” bakom Largo Caballero att vinna i styrka. Redan försvarade *Renovación*, förbundets veckotidning, de mest extrema ställningstagandena som uttrycktes överallt i den socialistiska miljön. Denna strömning – som hade alla drag av en organiserad fraktion – tog över ledningen för ungsocialisterna vid dess femte kongress i april 1934, när organisationen hade 20 000 medlemmar, vilket kom att fördubblas under några få månader.¹⁹ Den nya ledningen vann en överväldigande seger på grundval av en politisk rapport som lades fram på kongressen av en tidigare studentledare, José Laín Entralgo, som

¹⁷ Lantarbetarna var på en och samma gång de lägst avlönade och de som drabbade värst av arbetslöshet. FNNT (*Federación Nacional de Trabajadores de la Tierra*) hade haft en väldigt snabb tillväxt efter utropandet av republiken; i juni 1932 hade förbundet 445 414 medlemmar av UGT:s 1 041 539 antal medlemmar. Ett mycket starkt tryck från dess mycket stridslystna bas drev bort dess ledare, Besteiro-anhängaren Lucio Martínez Gil, och dikterade villkoren för hans ersättare Ricardo Zabalza (död 1939), en av PSOE-ledarna i Navarra.

¹⁸ *El Socialista*, 28 januari 1934. Gabriel Mario de Coca, a. a., sid 101, säger att vid detta tillfälle fördes ingen politisk debatt och förekom inga idékonfrontationer, utan omröstningar genomfördes endast i rena procedurfrågor. Han påstår dessutom att mötet var ”fixat” i förväg av Socialistiska ungdomen. Bland de nya ledarna för *Agrupación Socialista Madrileña* återfinns vi speciellt namnet Wenceslao Carrillo, Santiagos far, och Carlos Hernández Zancajo.

¹⁹ Fram till 1933 hade ledningen för Socialistiska ungdomen hämtats från den så kallade ”reformistiska” flygeln, vars ledare var Besteiro. I Socialistiska ungdomens ledning var Juan and Mariano Rojo, José Castro, Felix García anhängare till den sistnämnde. För siffrorna se Debray och Gallo, *I morgon Spanien – samtal med Santiago Carrillo*, sid 33.

betonade behovet av att bryta med borgarklassen och dess partier för att omedelbart kunna förbereda proletarietets maktövertagande, dvs. socialistpartiets.²⁰

Förbundets nya ordförande, Carlos Hernández Zancojo, som varit politiskt aktiv under årtal, tillhörde den ”äldre” generationen och var närmare den övre gränsen på 35 år än 20-årsåldern som majoriteten av medlemmarna tillhörde²¹. Han var välkänd, både för att han tillhörde ledningen för transportarbetarfacket och för sitt arbete i socialistpartiets organisation i Madrid. Men de nya ledarna runt honom var verkligen mycket unga. Santiago Carrillo, den nya generalsekreteraren, var bara 19 år. Han var son till en av Caballeros trogna anhängare, uppväxt i apparatens inre cirklar, lärling som sättare vid 13, därefter journalistlärling vid *El Socialista*; 1933 var han generalsekreterare för sommarskolan. Hos tidskriften *Renovación*, som han redigerat under ett år, ersattes han av en ung radikal student, Segundo Serrano Poncela, 22 år gammal. Runt detta sekretariat fanns en lika ung administration: José Laín Entralgo, naturligtvis, men även Federico Melchor, José Cazorla, Alfredo Cabello, Rafael Cuadrado.²²

Det nya teamet dolde varken sina avsikter eller ambitioner. Det ville använda sig av ungdomsorganisationen som en fraktion i den interna partikampen, som en spjutspets för Largo Caballeros ”revolutionära” riktning som hela ledningen stödde. Vi kan notera denna intressanta punkt: samtidigt som Caballeros unga anhängare ständigt hänvisade till Largo Caballeros auktoritet och prestige, ställde de, som ledare för Socialistiska ungdomsfederationen, icke desto mindre frågan som en generationsfråga inom partiet. Kongressen hade inte ens avslutats förrän Serrano i *Renovación*, under den talande titeln ”Förtroendekris”, skrev att männen i den generation som satt i partiledningen i själva verket var ”krossade av så många år av felaktiga reformistiska tolkningar av den marxistiska taktiken”; mot dem ställde han de principfasta nykomlingarna:

Den nya socialistiska generationen kommer att motsätta sig allt som innebär en ändring av den marxistiska renheten när det gäller dess uppfattning om makten.²³

Dessa unga människors politiska tänkande var verkligen långt ifrån glasklart. Deras motståndare kunde ofta, och utan några stora svårigheter, avslöja deras motsägelser och plötsliga linjeomsvängningar. Men axeln i deras orientering var kristallklar. De trodde att den proletära revolutionen stod på den omedelbara dagordningen i Spanien och att som ett direkt resultat av historiska fakta och massornas nuvarande medvetenhet kunde instrumentet för denna proletära revolution endast vara PSOE som de ansåg helt måste rensas från reformistiska element och förstärkas med revolutionära element utifrån.

Redan 1933 betonade den unge Federico Melchor, i en serie artiklar i *Renovación* direkt efter sommarskolan, viktiga gemensamma beröringspunkter med de organisationer som just deklarerat sig vara för den Fjärde internationalen: ”kampen mot fascismen, erövrandet av den politiska makten genom revolution, att revolutionen var nära förestående, nödvändigheten av att krossa reformismen, den interna partidemokratin” och förklarade att deras roll skulle bli än viktigare inom de existerande internationalerna. Därpå förklarade han att trotskisterna och

²⁰ José Laín Entralgo hade varit en av huvudledarna för studentorganisationen FUE i Madrid. Hans rapport till kongressen, med titeln ”Posición política de las Juventudes”, publicerades i *El Socialista*, 21 april 1934.

²¹ Den övre åldersgränsen för att få gå med i Socialistiska ungdomen var 35 år. Men den överväldigande majoriteten av medlemmarna var betydligt yngre. I PSOE fanns en väldigt betydelsefull generationsklyfta på grund av att rekryteringen av ungdomar praktiskt taget upphört under Primo de Riveras diktatur och tagit fart 1930.

²² Segundo Serrano Poncela (1912–1976), då en litteraturstudent, hade (enligt *Archivo Historico Nacional*, Madrid, 1460) varit en av studenterna vid Socialistiska ungdomens sommarskola 1932 i El Pardo. Federico Melchor tillhörde den grupp som deltog i skolan året därpå. Hans skriftliga svar på essän *Vad är socialism?* (jfr not 8), där han uppvisade sina kunskaper och nämnde utopisterna, Hegel, Marx och dialektiken med en anstrykning av pedanteri, bröt av mot den frispråkighet och ödmjukhet som utmärkte hans medstudenters arbete.

²³ *Renovación*, 18 april, 1934.

Socialistiska ungdomen förde samma kamp för att bryta med ”stalinism och revisionism”, men att han inte trodde på bygget av Fjärde internationalen och ville ha trotskisternas stöd för att kunna besegra reformisterna i socialistpartiet.²⁴

De tyska erfarenheterna – som först hade bekantgjorts av Araquistáin – hade medfört att de blivit bekanta med såväl Trotskijs inställning som det ”dubbla” misslyckandet för de lika felaktiga taktikerna, de ”reformistiska, småborgerliga socialdemokraternas taktik” och ”Kommunistiska internationalens oförsonliga sekteristiska taktik”.²⁵ Detta var vad Santiago Carrillo i juli 1934 förklarade för en delegation från ungtkommunisterna. Det viktiga enligt honom var att massrörelsen tvingade arbetarorganisationerna att bilda en enhetsfront, att ta makten genom att bilda en landsomfattande Arbetarallians.²⁶ Ungsocialisterna vägrade acceptera ungtkommunisternas krav på att trotskister skulle uteslutas från gemensamma aktiviteter.²⁷ På denna punkt sparade inte Carrillo på kritiken mot ungtkommunisterna. Han sade att han var säker på att massrörelsen skulle tvinga det spanska kommunistpartiet att gå med i Arbetarallianserna som det förtalat under flera månader.

Ungsocialisterna var ännu inte redo att tillsammans med ungtkommunisterna delta i ett ”Folkets antifascistiska block” som dessa föreslog. Carrillo nämnde ironiskt den nyligen slutna överenskommelsen mellan SFIO [socialistpartiet] och PCF [kommunistpartiet] i Frankrike:

De sa att de förkastar systematiskt våld. Men vi måste gå samman för att organisera våld!²⁸

²⁴ Fed-Mel, “Hacia la IVa Internacional?”, *Renovación*, 30 september 1933; F. Melchor, “La IVa Internacional”, *ibid.*, 11 november och 9 december 1933. Vi kan även notera debattartiklarna ”Posición de los jóvenes trotskistas”, *ibid.*, 27 januari 1934, och ”A los jóvenes trotskistas”, 3 mars 1934, som handlade om enhetsfrontspolitiken som vänsterkommunisterna i Spanien förespråkade. I sin bok *Jalones de derrota, promesa de Victoria* (1948) betonade trotskisten G. Munis det stora inflytande trotskisterna från Kommunistiska vänstern hade i Socialistiska ungdomens led och vilken prestige deras ledare åtnjöt. Han ger några exempel på detta som till exempel en omröstning i en provinsial federation, i gamla Kastilien, som uttalade sig för att gå med i Fjärde internationalen som höll på att byggas upp, ledarnas ständiga hänvisningar till Trotskij och deras vädjan till trotskisterna att ”gå med”, så väl som det tryck som lades på honom personligen att gå med i Socialistiska ungdomen utan att avsäga sina politiska idéer. Andrade säger att man kunde hitta politiska porträtt på Trotskij i kontoren för ledarna för Socialistiska ungdomen.

²⁵ I den följande redogörelsen, som är en syntes av de idéer som Socialistiska ungdomens ledare hade i mitten av 1934, hänvisas hela tiden till det protokoll som fördes under diskussionen med delegationen från Kommunistiska ungdomen den 26 och 30 juli, och som publicerades i *Renovación*, 28 juli och 4, 11 och 18 augusti 1934, ett dokument som Ricard Viñas publicerade som bilaga till sitt arbete till vilket vi hänvisar läsaren. Delegationen från Socialistiska ungdomen bestod av Santiago Carrillo, Serrano Poncela och José Laín. Carrillo var den enda medlemmen i delegationen som talade (Viñas, a. a., sid 78).

²⁶ *Ibid.*, sid 81. ”Arbetarallianserna” var enhetsfrontsorganisationer, vars ursprung initierats av Arbetar- och bondeblocket under ledning av J. Maurín och av Kommunistiska vänstern under ledning av Andrés Nin: Arbetaralliansen i Katalonien bildades i slutet av 1933. I Madrid hade den bildats i maj 1934, uppenbarligen på initiativ av Socialistiska ungdomen. CNT gick med i Arbetaralliansen enbart i Asturien. Kommunistpartiet motsatte sig ”Arbetarallianserna” som man ansåg vara den värsta formen av ”socialfascism” och kallade ”kontra-revolutionens heliga allians” ... fram till september 1934 då de beslöt att gå med *in extremis*.

²⁷ Bland andra så påstår Victor Alba, *El Partido Comunista de España*, sid. 170, att Trifón Medrano, sekreterare i Kommunistiska ungdomen, i förväg hade fastställt att de unga trotskisterna måste uteslutas från Arbetarnas ungdomsallians som höll på att bildas, men Santiago Carrillo föredrog att i Socialistiska ungdomens namn och med stöd från Frihetliga ungdomen inte slutföra projektet. Icke desto mindre tycks det som om ledningen för Socialistiska ungdomen i Madrid inte alltid var konsekvent när det gällde att motsätta sig uteslutningar av stalinistisk typ och gick med på gemensamma demonstrationer från vilka trotskisterna hade utestängts från början. Detta gällde i synnerhet den enorma demonstrationen ”Mötet på stadion” den 10 september 1934, där mer än 100 000 ungdomar protesterade mot ett regeringsdekret som angrep deras medborgerliga rättigheter genom att förbjuda alla under 23 att gå med i en politisk organisation utan föräldrarnas tillstånd.

²⁸ Viñas, a. a., sid 80. Carrillo var vid den tiden helt emot Kommunistiska internationalens linje på denna punkt.

Dessutom tillät ungsocialisterna kritik och ägnade sig inte åt förolämpningar. Carrillo sa att det inte var användningen av förolämpningar som skulle avgöra om de beslöt anta den så kallade ”antifascistiska frontens” politik, för de ansåg att det var omöjligt att bilda en front mot fascism med människor som, liksom de radikala, helt klart banade vägen för fascism.

De försvarade – speciellt mot trotskisterna, men även mot andra grupperingar – vad som vid första anblicken var en ganska förvånande uppfattning om ”enhetsfronten”, som enligt dem uppenbarligen endast var möjlig som en förberedelse för maktövertagandet: detta var den roll som de, åtminstone i teorin, tillskrev Arbetarallianserna. Men 1934, så snart som beslutet tagits om det möjliga upproret, som de ville göra till starten för diktaturen, underordnade de i vilket fall som helst allt under detta enda mål. Santiago Carrillo deklarerade till frågeställarna från Kommunistiska ungdomen, ”Proletariatet har inget att vinna på några skärmytslingar: de vill ta upp striden på ett avgörande sätt.”²⁹ Han var därför stark motståndare till varje delstrid, varje strejk som riskerade dra in proletariatet i en alltför tidig strid, för enligt honom kunde inte ens en generalstrejk i sig utgöra något mer än ett komplement ”till de beväpnade enheternas upprorshandling för att erövra makten.”³⁰

Carrillo under ”Andra republiken”

Detta förkastande av delaktioner, som beskrevs som en ”önskan att spara proletariatets styrkor” till ”D-dagen”, ställdes till de övriga arbetarorganisationerna med allt självförtroende hos en organisation som på allvar höll att förbereda, om inte ”den stora sociala revolutionen”, så åtminstone ett uppror i Spaniens alla arbetarregioner, och som var medveten om att den drog nytta av den enorma popularitet som tillföll Largo Caballero, vilken vid denna tid var inkarnationen av arbetarnas och de arbetande massornas på landsbygdens djupaste ambitioner, och som ungsocialisterna börjat kalla ”den spanska Lenin”.

²⁹ Ibid., sid 79. Trots dessa kategoriska uttalanden och åtminstone delvis under tryck från de egna leden samtyckte ledningen för Socialistiska ungdomen till att organisera stora enhetsdemonstrationer som var extraordinära faktorer i mobiliseringen under denna period, vid tiden för begravningarna av ungsocialistiska aktivisten Juanito Rico, mördad 10 juli, och den unga kommunistledaren Joaquín de Grado, som mördades 29 september.

³⁰ Ibid., sid 104.

Militära upprorsförberedelser

De tekniska upprorsförberedelserna inbegrep det delikata problemet med att beväpna, bilda och träna milisgrupper som skulle utgöra upprorets spjutspets. Vad gäller detta har vi ett antal dokument och några värdefulla uttalanden om speciellt Socialistiska ungdomens aktiviteter.

Sökandet efter vapen tycks ha inletts ganska tidigt 1934. Den största affären kom att bli förvärvet av ett viktigt lager som några portugisiska konspiratörer samlat på sig, där en del konfiskerades tillsammans med ångfartyget *Turquesa* som försökt lossa vapnen vid Asturiens kust.³¹ En rapport från chefen för säkerhetspolisen klargör också att socialisterna även lyckats göra flera ”inköp” av vapen under täckmantel av utländska regeringar, speciellt gäller det etiopiska regeringen, där lasterna i hemlighet omdirigerades till annan destination i Spanien, direkt efter de att de lossats för att skeppas till sin destination i Östafrika. Dessutom införskaffades betydande mängder vapen genom stölder som arbetarna själva organiserade i de fabriker där de tillverkades (La Trubia, Toledo). När tiden var inne räknade de med att under upprorets första timmar beslagta vapen från vapenfabrikernas lager – i Asturien fick de tag på 17 000 gevär – och vapnen från ett antal polisstationer, stormgardet och civilgardet med hjälp från socialister i armén eller polisen.³²

³¹ M. Tagüeña, *Testimonio de dos Guerras*, sid. 52, redogör för vapenköpet från en hemlig portugisisk organisation. Det gör även B. Diaz Nosty i *La Comuna Asturiana (The Case of the Turquesa)*, sid 108–113 och Santiago Carrillo i *I morgon Spanien*, sid. 37. Alla hävdar att civilgardet endast fick tag på delar av lasten. Det finns många obskyra aspekter när det gäller *Turquesa*-episoden, vars organisering tros ha genomförts av Prieto. Enligt den rättsliga utredningen under 1934-35 (AHN ”Madrid”, Legajo 721) hade vapnen betalats av ledaren för UGT:s gruvarbetarfack (SMA), Armador Fernández: Utredarna ansåg att hans fackförening hade införskaffat pengarna genom ett banklån som tecknats av ledningen för San Vicentegravan, som den just tillhörde. Santiago Carrillo säger (a. a. sid. 37) att, om hans minne inte sviker honom, fick Socialistiska ungdomen pengarna genom att lyckas förfalska en check från markisinnan av Villapadierna ”på en miljon pesetas”, och fick den inlöst av en välklädd kamrat, Manuel Tagüeña Lacorte (1913–1972), en matematik- och fysikstudent i Madrid som först tillhört Kommunistiska ungdomen. Men han gick med i den socialistiska milisen som han vägrade lämna och gick över från Kommunistiska ungdomen till Socialistiska ungdomen; han hade viktiga uppdrag i milisen under 1934 inför oktober-upproret. Han satt fängslad under flera månader efter upproret, gjorde sin militärtjänstgöring och ingick 1936 i ledningen för Förenade socialistiska ungdomen. Organiserade JSU:s första milisförband och gick 1937 med i Spaniens kommunistiska parti. Under 1938 stod han i ledningen för 5:e armén vid Ebrofronten med 70 000 man. Emigrerade till Sovjetunionen 1939 och studerade vid Frunzeakademien. Därefter var han instruktör vid en officersskola fram till 1946 och sedan i Jugoslavien fram till 1951. Vid den tiden blev han forskare vid ett medicinlaboratorium i Tjeckoslovakien, som han 1955 lämnade samtidigt som han lämnade kommunistpartiet och bosatte sig i Mexiko. Han vägrade återvända till Spanien när Francoregimen erbjöd honom det.

³² Tagüeña nämner (sid. 53) en plan att angripa de baracker som tillhörde Guindaleras motoriserade civilgarde i Madrid, där konspiratörerna räknade med att löjtnant Fernando Condés, PSOE-medlem, skulle medverka. Denne kom att spela en viktig roll 1936 i kidnappningen av José Calvo Sotelo, som ledde fram till mordet på honom, och dödades i början av inbördeskriget. Det verkar som om att det bland de officerare vars stöd Largo Caballero räknade med fanns Rodrigo Gíl, som i kraft av att han som överstelöjtnant hade befäl över artilleriparken kom att spela en viktig roll i juli 1936 vid utdelningen av gevär. Tagüeña berättar (sid 45-50) i detalj om en långväga expedition – till Valladolid – för att lägga beslag på ett vapenlager som tillhörde högern. Han beskriver (sid. 52) hur de ständiga förflyttningarna av vapenlager inte kunde undgå att dra uppmärksamheten till sig och avslöjade en farlig amatörmässighet när de värdefulla paketen placerades på tröskeln till de människor som de var avsedda för! Detta förklarar, utan tvivel, hur så många vapen kom att konfiskeras före dagen D och den största fångsten av dem alla gjordes under en genomsökning av ... Casa del Pueblo [Folket hus] som högerpressen ständigt påstod var fullpackad av vapen. Bland de vapengömmor som polisen hittade, vilka omnämns i skrifter av Amaro del Rosal (*Historia de la UGT*, vol. I, sid 390–396) och Juan Simeón Vidarte (*El Bieno Negro*, sid 214–219 och 158–159), fanns en del i lägenheter som hyrdes av socialistiska deputerade eller andra personligheter, som till exempel Gabriel Morón i Madrid, Juan Lozano, en deputerad från Jaén, Rodríguez Vera och professor Rafael de Buen. Vissa aspekter av dessa tekniska förberedelser var så uppenbart improviserade av amatörer att de är fullständigt obegripliga. Å andra sidan finns fortfarande ett verkligt problem när det gäller de officerare som var inblandade i förberedelserna för upproret. Alla författare talar om delaktighet av officerare – republikaner eller socialister – vars ingripande i upproret i ledningen för sina trupper skulle ha varit avgörande. Namnen på officerarna i stormgardet nämns ofta, Moreno och Castillo, kaptenerna Benito Sánchez och Carlos Faraudo, löjtnant i

Vad gäller miliserna innehöll den redan nämnda rapporten från säkerhetspolisen två cirkulär från ledningen för Socialistiska ungdomen i Murcia, daterade 6 juni respektive 28 juli, såväl som en allmän rapport från 30 maj 1934, om de militära förberedelser som gjordes av ungdomens och socialisternas ”miliser”.³³

Socialistiska ungdomens cirkulär från 6 juni hänvisar till tidigare direktiv om det omedelbara skapandet av miliser, vilket indikerar att många redan existerade och fungerade perfekt. Cirkuläret insisterar på att milismännen inte i onödan fick bära sina vapen, måste gömma alla dokument som skulle kunna vara komprometterande och att de omedelbart måste välja en underjordisk alternativ ledning. Det betonar att förberedelser i egentlig mening – övningar och vapenbruk – måste så långt det är möjligt genomföras på landsbygden, under täckmantel av utflykter av ”scouttyp”, för att skydda milismännen från att överraskas av polisen. Det betonar vikten av ”övervakning” och även ”spioneri” på fiendeläget – ”fascistorganisationerna” och polisen – och insistera på att detta, så snart som möjligt måste genomföras där det inte redan är gjort, och naturligtvis i största hemlighet. Det påpekas slutligen att det är nödvändigt att på varje plats bilda en ”kemisk” sektion med uppgift att tillverka bomber och spränganordningar; detta skulle skiljas rigoröst från resten av organisationen. Och så allra sist upprepas nödvändigheten av den strängaste disciplin och det redan antagna beslutet att med döden straffa alla som förräder eller avslöjas med att ge information.

Själva organiseringen av milisen var föremål för en elvapunkters sammanfattning. De som fick gå med var medlemmar i Socialistiska ungdomen och i PSOE och UGT, men de två senare kategorierna kunde ”tilldelas kvoter” för att förhindra att Socialistiska ungdomens ledning av miliserna skulle ifrågasättas. Milismännen organiserades i grupper om tio – kända som ”de tio” – under ledning av en ”ledare”, som precis som de lokala ledarna för Socialistiska ungdomen utsetts av sin lokala kommitté. Företrädare skulle ges till medlemmar som hade gjort sin militärtjänstgöring och helst hade utbildats till officerare eller underofficerare. Medlemmarna av ”de tio” skulle lära sig hantera sina gevär inom ramarna för ”de tio”. Förberedelse av sprängmedel, upprättande av lager av dem och hanteringen dem skulle överlåtas åt en speciell sektion. Varje man som fick gå med i milisen måste ha ett vapen. Den lokala kommittén för Socialistiska ungdomen kunde fritt utse människor för uppgifter, för träning och vid behov döma och bestraffa förrädare. Ordern att mobilisera såväl som strategiska direktiv, skulle å andra sidan komma från den provinsiala federala kommittén och den ”högste ledaren” som den utsåg.³⁴

Cirkuläret från samma provinskommitté den 28 augusti var mer lakoniskt och omgärdades redan av en doft av krutrök. Ungsocialisternas lokala och provinsiala kommittéer hade upplösts. På lokal nivå låg auktoriteten hos veckomötena med ledarna för de tio och de lokala ledarna som nu var ansvariga inför den överordnade ledaren som kunde kontakta alla lokala ledare. Hade Socialistiska ungdomen verkligen upplöst sig i sin egen militära organisation och på så sätt blivit halvhemlig? Vi kan ha rimliga tvivel om hur radikal denna förvandling var i en omgivning där offentliga politiska aktiviteter – distribution av *Renovación*, massmöten –

civilgardet, Fernando Condés och naturligtvis sergenter. Det är emellertid knappast troligt att Prieto, som var ansvarig för kontakterna med de väpnade styrkorna, missade att vid denna tidpunkt att kontakta de generaler som tillhörde frimurarorden inom armén, som till exempel Miguel Cabanellas, Riquelme, Nuñez del Prado, and Gómez Caminero eller brigadgeneralerna, Llano de Encomienda, Miaja, Pozas, Martínez Cabrera, Martínez Monje, osv. Alvarez del Vayo säger att rörelsen räknat med att ”vissa officerare” skulle ha tagit ut sina trupper, men inte gjorde något. Men ingen har lämnat någon förklaring på denna ”försummelse”: kanske är det en av de faktorer som förklarar den våldsamma antagonismen mellan Prieto och Caballero under senare år. Den enda soldat som verkligen blev komprometterad var sergent Vázquez som sköts 1 februari 1935.

³³ AHN. “Madrid”, Legajo 721, Salamanca.

³⁴ AHN. “Madrid”, Legajo 721, Salamanca.

och fackföreningsaktivitet genomfördes lagligt. Det fanns utan tvekan åtminstone en viss arbetsfördelning.

Nationell ledare för milisen var José Laín. Vi har en ganska komplett rapport om milisen i Madrid från Manuel Tagüeña, som vid den tiden studerade naturvetenskap, var 21 år och medlem av Kommunistiska ungdomen:

Till en början var det nästan offentliga massmöten i socialistklubben i väster; dessa följdes av små möten i grupper om tio män som tillhörde en hemlig organisation.³⁵

Det var faktiskt i en byggnad som tillhörde Casa del Pueblo [Folkets hus] som han av sin gruppleddare lärde sig hur man hanterar ett mausergevär. De första ingripanden som dessa miliser gjorde skedde vid tiden för den generalstrejk i Madrid som var svaret på den fascist-samling som extremhögern CEDA planerade på El Escorial 22 april.³⁶ Tagüeña lämnade Kommunistiska ungdomen när de ville att han skulle lämna socialistmilisen och gjorde snabb karriär hos dem: med sina militanta vänner, medicinstudenten Federico Coello och juriststudenten Ordóñez ingick han i ”generalstaben” för milisens verkliga militära ledning, tillsammans med Josef Laín, den bankanställda Victoriano Marcos och den italienska militanten Fernando de Rosa.³⁷ I början av september fick han befäl över ett ”kompani” bildat av tio grupper med tio män vardera, samt en kommandogrupp vars medlemmar bodde i Glorieta de Quevado-förläggningen. I början av september sade Ordóñez till honom att upproret nu var oundvikligt och med största sannolikhet skulle inledas i början av oktober.³⁸

Det var i detta sammanhang med förberedelser för ett uppror som majoriteten av UGT-ledningen utan tvekan av hela sitt hjärta ville undvika men Socialistiska ungdomen medvetet och entusiastiskt förberedde, som man inom UGT, PSOE och Arbetaralliansen i Madrid debatterade lantarbetarnas situation och deras strejk i början av sommaren – en debatt som Paul Preston har beslutat att förlägga i en politisk miljö som är oberoende av upprorsförberedelserna.³⁹

³⁵ Tagüeña, a. a., sid 47. Ungsocialisternas *Tio budord* förklarar att de tios grupp måste röra sig i tre led om tre, med ledaren ensam marscherande till vänster. Se *Renovación*, 17 februari 1934.

³⁶ *Juventud de Acción Popular*, CEDA:s ungdomsorganisation med fascistisk stil och metoder, beslöt att organisera ett gigantiskt möte i Escorial den 22 april. Under flera veckor motarbetade den socialistiska organisationen inom Arbetaralliansen i Madrid de förslag om aktioner mot detta möte som kom från delegaten G. Munis från Kommunistiska vänstern (se Munis, *Jalones ...*, sid 114-115). Till slut tvingade Munis och hans anhängare fram en paroll om en 24 timmars generalstrejk med början på kvällen den 21 april. Strejken blev en total framgång. Arbetarna motarbetade mötet i Escorial med alla medel – inklusive genom ingripande av beväpnade milismän från socialisterna. Bara något tiotusental lyckades ta sig dit och dessa inkluderade ett antal bönder som tvingats gå av sina lokala arbetsgivare. Inför denna framgång började både ledarna för Kommunistiska ungdomen och Socialistiska ungdomen att ta åt sig äran för initiativet som inte kommit från någon av dem. (Om detta, se Viñas, a. a., sid 73, 81, 83!)

³⁷ Tagüeña, a. a. sid 48. Fernando De Rosa (1908–1936) hade gjort sin militärtjänstgöring och var fänrik i den italienska militära reserven. Han emigrerade till Belgien där han organiserade en – misslyckad – attack mot kronprins Umberto av Italien. Han var medlem i det maximalistiska Italiens socialistiska parti. Han emigrerade till Spanien där han blev medlem i Socialistiska ungdomen. I den plan för upproret som han fått från Largo Caballero och ”revolutionskommittén” ingick att gripa republikens president. Han dömdes till 19 års fängelse. När han släpptes under amnestin i februari 1936 blev han återigen ledare för den socialistiska milisorganisationen, tillsammans med de officerare som hade haft koppling till konspirationen 1934, kaptenen vid ingenjörstrupperna Faraudo, stormtrupperlöjtnanten José Castillo och civilgardisten Condés. I juli 1936 organiserade han 11 oktoberbataljonen där José Laín var befälhavare och låg i konflikt med Santiago Carrillo. Hans liv ändades av en kula i huvudet den 15 september 1936. Bland de andra milisbefälhavarna nämns Enrique Puente av J.S. Vidarte.

³⁸ Tagüeña, a. a. sid 52. Revolutionskommittén, som bestod av sex personer (Largo Caballero, Enrique de Francisco, Juan-Simeón Vidarte, Felipe Pretel och ledarna för Socialistiska ungdomen, Hernández Zancajo and Santiago Carrillo), hade godkänt bildandet av en regering, men hade ännu inte avgjort huruvida den skulle bestå av ”ministrar” eller av ”folkkommissarier”.

³⁹ Se redogörelsen och analysen i Preston, a. a. sid 112-120.

Faktum är att godsägarna 1934 genomförde en stor offensiv för att sänka lönerna och göra sig kvitt organiserade lantarbetare med användning av följande beryktade formel: ”Är du hungrig? Gå och ät republiken!” Vi har sett att Ricardo Zabalzas grupp den 28 januari 1934, under trycket från medlemmar som ville kämpa, övertog ledningen för det mäktiga fackförbundet UGT, *Federación Nacional de Trabajadores de la Tierra* – med en halv miljon medlemmar. Fackföreningsledarna uttömde alla lagliga medel och propagandametoder och hade samlat bevis på lagbrott och våld och provokationer från godsägarnas sida och utlyste till slut strejken under hot om att avlägsnas från sina poster av sina anhängare.

De utlyste inte strejken lättvindigt vilket Paul Preston hävdar. En första varning utfärdades den 31 mars i tidningen *El Obrero de la Tierra*. Men UGT:s exekutivkommitté avrådde FNNT-ledningen från att utlysa strejken: man skördade inte samtidigt över hela landet, småbönderna riskerade att drabbas och i synnerhet skulle strejken leda till en oundviklig konfrontation. Under mars och april gjorde Largo Caballero och UGT:s exekutivkommitté sitt yttersta för att övertyga Zabalza och hans kamrater om att inte utlysa en lantarbetarstrejk som UGT inte skulle kunna stödja i de andra sektorerna. Den gemensamma PSOE-UGT-kommitté som hade till uppdrag att studera upproret varnade upprepade gånger provinsorganisationerna och betonade att lantarbetarstrejken inte hade något att göra med det föreslagna upproret och indikerade på detta sätt att den kom för tidigt!

Men fackföreningsmedlemmarna höll sakta på att dö av svält; de krävde strejken som de till slut påtvingade ledarna som inte längre kunde stå emot. Efter ett sista förhandlingsförsök utlyste FNNT:s nationella styrelse vid ett möte 11-12 maj strejken som skulle inledas 1 juni med ett program som verkligen bestod av minimikrav.⁴⁰ Regeringens svar blev ett dekret som gjorde bärgandet av skörden till en ”nationell offentlig tjänst” och strejken till en ”revolutionär konflikt”: alla möten, demonstrationer och propaganda i samband med strejken förbjöds och sträng censur infördes under flera veckor. Tusentals arresterades och de lokala ledarna dömdes i de flesta fallen till flera års fängelse utan straff lindring. Lantarbetarna isolerades och krossades. Skörden bärgades av armén: det krävdes två år och valsegern 1936 för att fackföreningen skulle höja sitt huvud och återföras till livet ...

Largo Caballeros och UGT-ledningens politik bär här verkligen ett tungt ansvar; när de varnade de strejkande gav de faktiskt regeringen en vink om att den hade fria händer att slå till mot de strejkande. Socialistpartiets agerande ledde till livliga diskussioner i Arbetaralliansen i Madrid. På kvällen den 1 juni krävde Munis, som representerade Kommunistiska vänstern (*Izquierda Comunista*) i Arbetaralliansen i Madrid, att man skulle utlysa en 48 timmars solidaritetsstrejk för att visa regeringen att bönderna inte stod ensamma. Delegaterna från de socialistiska organisationerna, PSOE, UGT och Socialistiska ungdomen replikerade att frågan gällde endast bönderna, vilka hade varnats i god tid. De deklarerade att ”tiden att handla inte var inne än” och att de inte kunde riskera att regeringen stängde *Casa del Pueblo*. För att bli bättre förstådd, och utan tvivel i brist på argument, drog socialistledaren och UGT-anshängaren Rafael Henche de la Plata, utan att säga ett ord, upp en pistol från sitt bälte och lade den öppet på bordet framför sig.⁴¹ Vid det möte som UGT:s nationella styrelse höll den 31 juli kritiserade Ramón Ramírez, den unga sekreteraren för *Federación de Trabajadores de la Enseñanza* (lärarfacket) – och vem bättre än lärarna kan känna behovet av en allians med arbetare och bönder? – kraftfullt UGT-ledningen som han anklagade för att ha orsakat lantarbetarnas nederlag och överlämnat dem till repressionen. Largo Caballero svarade honom personligen; han talade ironiskt om den ”infantila vänsterismen” och ”verbala revolutionis-

⁴⁰ *El Obrero de la Tierra*, 19 maj 1934.

⁴¹ Munis, a. a., sid 120–122.

men” hos den unge kamraten som hade citerat Marx och Lenin, och förklarade för honom att Spanien 1934 inte var Ryssland 1917 ...⁴²

Paul Preston anser att en analys av Largo Caballeros agerande inför den av FNTT utlysta strejken klart avslöjar att den gamla ledaren inte helt brutit med sin mångåriga reformism. Dessutom utgör detta beteende ett avgörande argument för dem som tror att PSOE:s ordförande och UGT:s generalsekreterare talade om det kommande upproret enbart för att skrämma sina politiska motståndare och då särskilt göra tillräckligt stort intryck på republikens president för att avskräcka denne från att kalla in CEDA. Den tolkningen tycks vara lika bra som någon. Kan vi använda samma slutsatser och ge samma förklaring till Socialistiska ungdomens hållning? Vid den här tiden var inte de heller sparsamma med att inta ”vänsteristiska ståndpunkter” och excellera med ”verbal revolutionism”, för att använda Largo Caballeros språkbruk, men de stod icke desto mindre villkorslöst på Largo Caballeros sida, mot kritiker- na bland lärarna och mot lantarbetarna som var skyldiga till en ”för tidig” strejk. Jag tror inte det. Deras arbete handlade helt och hållet om tekniska förberedelser för det kommande upproret. De var övertygade om att en solidaritetsstrejk skulle leda till en konfrontation i förtid där proletariatets beväpnade styrkor inte skulle vara tillräckligt förberedda. Ledningen för Socialistiska ungdomen gjorde vad vi kan kalla den ”militära vänsterismens” misstag – men det är sant, detta blev användbart för att dölja en djupgående opportunistisk politik.⁴³

Icke desto mindre var Socialistiska ungdomen i Spanien under denna sommar 1934, med sitt totala avvisande av allt klassamarbete, sin vägran att bilda någon form av allians med de borgerliga republikanska partierna och sitt dubbla fördömande av Andra och Tredje internationalerna, en av de mest avancerade sektorerna som växte fram ut ur den europeiska socialdemokratin i kris. Trotskij förstod helt korrekt att Socialistiska ungdomen, om än på ett deformerat men icke desto mindre direkt sätt, uttryckte den spanska arbetarklassungdomens revolutionära ambitioner. Därför tog Trotskij på sig uppgiften att råda sina kamrater inom Kommunistiska vänstern i Spanien att följa det franska exemplet och gå med i PSOE och då speciellt Socialistiska ungdomen. Med andra ord tänkte han ut en operation som i bästa fall skulle ha gjort det möjligt att vinna Socialistiska ungdomens bästa delar för Fjärde internationalen, och i sämsta fall vaccinera den stora majoriteten mot stalinismens virus, vilket de felaktigt trodde sig vara immuna mot.

⁴² *Boletín UGT*, augusti 1934: sammanfattad i Preston, a. a., sid 197–198.

⁴³ Juan-Simeón Vidarte talar om den ”vrede” som Largo Caballero kände gentemot Zabalza, läraren från Navarra som ledde strejken (som han själv ansåg var meningslös), men betonar icke desto mindre att den stöddes av mer än 90 procent av de berörda arbetarna. Vi kan hänvisa till Santiago Carrillos deklamationer vid hans möten med Kommunistiska ungdomen (Viñas, a. a., sid 78–79); enligt honom borde de inte ”inleda delstrider då det omedelbara målet inte var att ta makten”. Han förklarade: ”Bönderna har gjort en väldig stor uppoffring för att få väldigt lite, ty för att de skulle få igenom sina krav måste kampen ha maktövertagande som mål.” Arbetarrörelsens historia under 1900-talet uppvisar åtminstone ett exempel där arbetarledare ansåg det bäst att hålla tillbaka ”delstrider” för att ”bevara styrkorna intakta” för att förbereda ”den Stora dagen”: det är ledarna för det tyska kommunistpartiet i september 1923 när man förberedde ett uppror – även det i oktober – vilket också det misslyckades (jfr Broué, *The German Revolution 1917–1923*, sid 766–778.) Utgjorde inte den underliggande idén hos Socialistiska ungdomens militära politik att man måste kämpa ”för” att vinna massorna, vars egen rörelse man därför inte togs med i beräkningen, inte ens vid planeringen av upproret? Därför övergavs bönderna och, några veckor senare, sedan officerarna som tagit på sig att leda sina trupper ut på gatorna hoppat av, kom ledaren för den socialistiska milisen, del Rosal, och förklarade för upprorsledarna att ”det gick dåligt, trupperna från barackerna hade inte kommit ut på gatorna” (Alvarez del Vayo, a. a., sid 174–178). De hade fått arbetarna att vänta fram till dess. De väntade fortfarande. Men från och med då hade de inget att vänta på utom den repression som skulle slå mot dem.

Socialistiska ungdomen i oktober och vad som följde

Det kan inte i denna artikel bli fråga om att lägga ut texten om utvecklingen av ”oktoberrevolutionen i Spanien”, från kampen i Asturien till nederlaget i Katalonien, via det avbrutna upproret i landets centrala delar, vilket återigen visade på politikens företrädare inom den proletära militärpolitikens ramar.

Trotsky hade trott att en djärv politik från de katalanska revolutionärernas sida i kampen för en självständig katalansk republik skulle ha kunnat utgöra det första steget i den proletära revolutionen på halvön.⁴⁴ Försagdheten och opportunismen hos de organisationer som vid den tiden utgjorde Arbetaralliansen i Katalonien förklarar Arbetaralliansens nederlag utan kamp åtminstone lika mycket som frånvaron av CNT, som förblev utanför kampen. I Asturien däremot, gav förverkligandet av fullständig arbetarenhet, med CNT:s medverkan i Arbetaralliansen och även kommunistpartiets anslutning i sista minuten, en fantastisk energi åt arbetarkampen.⁴⁵ Upproret i Asturien var med Luis Araquistáins ord ”arbetarklassungdomens verk, en oemotståndlig rörelse underifrån från en massa som inte ville missa sin strid mot fascismen ... där arbetarklassen, som hittills hade förkastat våld, krävde sitt elddop som inledning på en ny historisk period.”⁴⁶

I resten av Spanien blev det inget av Socialistiska ungdomens stora planer: Manuel Tagüeña har lämnat en redogörelse för sitt kringflackande i ledningen för sitt kompani. Hans män mobiliserades 4 oktober och blev tillsagda att bege sig till en bar i kvarteret La Prosperidad vilken de hade svårt att nå ... på grund av generalstrejken: dessa beväpnade män stötte på patruller med stormgardister eller civilgardister som inte begärde att de skulle legitimera sig. Flera kompanier kom till samma ställe utan instruktioner. Vid midnatt tog han initiativ till att ockupera distriktets socialistklubb och posterade beväpnade vakter utanför. Direkt därefter kom en kurir med ordern att de skulle förflytta sig till Cuadros Caminos, där de skulle ta på sig civilgardets uniform innan de attackerade barackerna vid Guindalera, där en socialistisk vakt skulle släppa in dem: en order som, skrev han 40 år senare, inte kunde genomföras i en stad med en pågående generalstrejk och som befann sig i krigstillstånd. Icke desto mindre höll han på att förbereda förflyttningen när han överraskades av en lastbil med stormgardister; efter en kort eldstrid var milismännen omringade och kapitulerade.⁴⁷

⁴⁴ Detta dokument har publicerats på franska i Leo Trotsky: *Œuvres*, vol. 4, april 1934–december 1934, sid 182–186. Titeln i *Œuvres* är ”Le Conflit catalan et les tâches du prolétariat”: artikeln innehåller mycket frapperande formuleringar, inklusive en märklig förutsägelse om händelserna 1936, den roll som milisens centralkommitté skulle spela, osv. [En engelsk översättning med rubriken ”The Catalan conflict and the tasks of the proletariat” finns i *Writings of Leon Trotsky, Supplement 1934-40*, sid. 567-571. Texten dateras där till sommaren 1934.

Trotsky skrev förmodligen brevet till det Internationella sekretariatet. *Red*]

⁴⁵ Vi har i AHN Madrid (Legato 721) funnit en rapport från civilguvernören i Asturien, Fernando Blanco Santamaría, med titeln, *Anteckningar om min förvaltning* – det är en avskedad mans rättfärdigande. Han säger där: ”De enorma arbetarmassor som befolkar Asturien – inte mindre än 120 000 – alla medlemmar i organisationerna, UGT, PSOE, kommunistpartiet och CNT, när alla dessa kom överens om att samarbeta i vad som kallades ’Arbetaralliansen’, då blev denna provins till ett unikt fall av extrem fara i Spanien”.

⁴⁶ L. Araquistáin, ”La Revolución de Octubre en España” i *Leviatán*, februari 1936, sid 33.

⁴⁷ Tagüeña, a. a., sid 53–55. Det tycks som om de händelser i Prosperidadkvarteret som Tagüeña deltog i är av samma slag som de som Munis (a. a., sid 135) förlägger till Guindalera, nämligen det väsentliga i detta misslyckade uppror i huvudstaden.

Munis' analys skiljer sig inte från det intryck som vi får av Tagüeñas berättelse; han skriver att arbetarna var redo att kämpa och hade tillräckligt med vapen för att starta upproret. På kvällen den 4 oktober var gatorna fyllda av strejkande som väntade på paroller om ”en fredlig strejk”. Den 5 oktober förekom viss skottväxling och det gjordes några snabba tillslag mot inrikesministeriet, telefonbolaget *Telefónica* och *Capitanía General* från kommandon bestående av socialistiska milismän. På eftermiddagen försökte flera tusen arbetare på eget initiativ inta barackerna vid Moncloa, men drevs tillbaka av officerarna pga brist på vapen⁴⁸ ...

Men under dessa år var den revolutionära andan hos det spanska proletariatet sådan att varken det snöpliga nederlaget för upproret i Madrid och på andra håll, eller krossandet av de asturiska gruvarbetarnas desperata kamp hejdade dess framryckning, tvärtom. Oktober 1934 var för proletariatet ett nederlag rikt på löften. Nederlaget bevisade att proletariatets styrka ligger i dess enhet och att denna enhet krävde att arbetarnas organisationer gjorde slut på sina skiljaktigheter. Socialistiska ungdomen, som själv bl a tagit på sig rollen som försvarare av ”Arbetarallianserna” och stött dessa mot kommunistpartiet, kunde på detta vis nu själva göra anspråk på något som i själva verket var en politisk seger.

Det praktiska utfallet av revolutionen gav dem emellertid föga tillfredsställelse. Hjältarna i det asturiska upproret var de asturiska gruvarbetarnas traditionellt sett moderata ledare, såsom Ramón González Peña.⁴⁹ Socialistiska ungdomen hade inte spelat någon roll i Katalonien, vilket var nog så naturligt eftersom de var svaga där. Men i de regioner där de militanta tagit över upprorsförberedelserna – i Madrid där det kom att stå under ”ledning” av Amadeo del Rosal⁵⁰, men inte enbart i Madrid – hade upproret misslyckats och då ofta på ett ömkligt sätt. Dessutom hade delar av ledningen gripits och inspärrats i *Carcel modelo*, t ex Carrillo, De Rosa, Del Rosal, Hernández Zancajo för att inte tala om Largo Caballero själv. Andra hade flytt, som Serrano Foncela till Frankrike och José Laín till Sovjetunionen.

Den fraktion vars starka och svaga sidor under 1934 vi beskrivit, hotades utan tvekan nu av den politiska motoffensiven från höger och mitten, som drog fördel av den destabilisering som utlöstes av det förtryck som huvudsakligen drabbade vänstern. De härskande klassernas representanter var fullkomligt klara på denna punkt. En högre funktionär, som skickats till Asturien i mars 1935, skrev i sin rapport:

De unga i alla revolutionära organisationer vill samtliga göra uppror och ledarna och de äldre figurerna i CNT och UGT är upptagna med splittringar och taktiska förändringar som bör beaktas och kan ge goda resultat.

Han tillade också:

Som vi ser det, borde arbetarklassens farliga potential bekämpas med det snaraste, genom splittring.⁵¹

⁴⁸ Munis, a. a., sid 134–139

⁴⁹ Ramón González Peña (1889–1952), en arbetande gruvarbetare, hade 1910 varit en av grundarna av Gruvarbetarfacket i Asturien (SMA) och hade 1920 varit ledare av den berömda strejken i Peñarroya och sedan organiserat strejkerna i Rio Tinto. Han dömdes till döden för sin roll 1934 och benådades 1935 efter en internationell kampanj. Det var han som i en intervju från fängelset riktade det första angreppet mot Socialistiska ungdomen. Han blev ordförande för UGT 1937, när Largo Caballero och hans anhängare utrensades.

⁵⁰ Amaro del Rosal Díaz (född 1904) var en ledare inom Socialistiska ungdomen från Bankanställdas förbund och medlem av UGT:s styrelse. Enligt Álvarez del Vayo var han högste ledare för den socialistiska milisen (a. a., sid 175), och det var som sådan han tog sig till konstnären Quintanillas lägenhet där medlemmarna av revolutionskommittén höll sig gömda för att berätta för dem att företaget hade misslyckats. Munis (a. a., sid 136-137) är särskilt hård i sin kritik av honom, och Largo Caballero var inte mindre kritisk, enligt vissa obekräftade rapporter.

⁵¹ Denna rapport, undertecknad av D. Vicente Santiago och daterad 9 mars 1935, finns i AHN Madrid, Legajo 721. Vi vet inte om den var adresserad till inrikesministern eller regeringschefen.

Det är troligen denna känsliga situation som ledningen för Socialistiska ungdomen – eller den del av den som fängslades i *Carcel Modelo* i Madrid – tog hänsyn till. Faktum är att de offentligt gick till angrepp med en pamflett med titeln *Octubre, segunda etapa (Oktober, den andra etappen)*. Dess andra upplaga signerades av Federationens ordförande, Carlos Hernández Zancajo, men den verkar vara ett arbete av Santiago Carrillo i samarbete med hans medfånge Amaro del Rosal.⁵² På några få sidor skisserade författarna en egentillverkad historia: 1917 års revolution, som besegrades i Spanien men segrade i Ryssland, en skillnad som uppenbarligen kunde förklaras med den socialistiska ungdomens entusiasm för revolutionen vid den tiden, men framför allt bar Lenins Kommunistiska internationals skulden genom att tvinga de *21 villkoren* på ett spanskt socialistiskt arbetarparti som då helt riktigt vägrade ge upp sitt oberoende och sin interna demokrati, och som ensam inom den yttersta vänstern i Andra internationalen förde en revolutionär politik – inklusive inom Azañas regering under republikens första år⁵³ ...

Då hade Socialistiska ungdomen, som såg sig själv som detta revolutionära partis finaste frukt, genom oktober och förberedelserna inför det, just upptäckt att de var hotade inifrån. De erinrade sig den inställning som Besteiro och hans vänner från den ”reformistiska” strömningen intog 1930 och deras fiendtlighet gentemot de revolutionära planerna för att störta monarkin. De erinrade sig även deras roll i UGT-ledningen 1932 och framåt, när de motsatte sig den politik som Largo Caballero förespråkade. Författarna till *Oktober* ansträngde sig för att visa hur de som de kallade ”hövdingarna och småhövdingarna” motsatte sig upprorslinjen och i bästa fall struntade i eller oftast saboterade direktiven. De skrev om UGT, med dess strukturer som var alltför stela för att kunna möta behoven vid den tiden, med dess parlamentsgrupp som spred förvirring genom att i Cortes försvara sin egen politik i opposition mot partiets – för att inte tala om de lokala ledarna som inte lyfte ett finger i oktober, de ”moderata socialisterna” som man enligt ett regeringscirkulär måste göra till viljes. De måste alla avslöjas, avsättas från sina poster och slutligen uteslutas. Denna utrensning, som Socialistiska ungdomen vid denna tid gav ett namn med en verkligen provokativ innebörd, ”bolsjevisering”, skulle genomföras från botten till toppen, utan pardon och i synnerhet utan att frukta splittring eftersom reformisterna inte hade någon verklig bas i partiet – åtminstone inte utanför dess apparat.

Men när det gällde ”centristerna” eller ”mittenmänniskorna” var det annorlunda. Den roll som ledarna för denna tendens, Indalecio Prieto och González Peña, spelade före och under upp-

⁵² Marta Bizcarrondo (se hennes introduktion till *Octubre del 34*, sid. 50) säger att Amaro del Rosa i maj 1976 förklarade för henne att han hade skrivit 36 av de 98 sidorna i pamfletten.

⁵³ Jag har redan berört denna fråga i en artikel rubricerad ”Santiago Carrillo, Sovjetunionen och historien”, i nr. 9 av *Nueva Política* i Mexiko 1979. Den studien handlade om de förklaringar som det spanska kommunistpartiets generalsekreterare gav vid den tiden om den kommunistiska rörelsen historia sedan 1917, och då speciellt, med ”förhistorien” till det han kallade ”eurokommunism”. Denna undersökning av hans skrifter såväl från början av hans karriär och det som otvivelaktigt kommer att bli slutet av densamma avslöjar att hos denna man, som aldrig tvekat att motsäga sig själv eller att förneka att han motsagt sig själv, finns åtminstone en konsekvent beståndsdel. Denna är ett kolossalt förakt för historien, som han i själva verket ständigt manipulerar så att den passar hans speciella politiska behov för tillfället: det är en beståndsdel som vi inte kan kalla något annat än cynism. Det kan tyckas vara svårt att hävda att man är ”bolsjevik” 1935 och samtidigt fördöma de *Tjugo villkoren*. Ändå klagade han vid samma tidpunkt å ena sidan på den parlamentariska PSOE-fraktionens ”självständighet” och t o m på frånvaron av kontroll av partipressen, samtidigt som han å andra sidan sade att partiets samarbetspolitik med diktatorn Primo de Riveras regim och den därpå följande politiken med att delta i Azañas regering från 1931 till 1933 var ”revolutionär”. Han deklarerade faktiskt å ena sidan att PSOE var ett revolutionärt parti, det enda i Andra internationalen, och samtidigt å andra sidan att det behövde ”bolsjeviseras”. Låt oss notera att under 1933-35 gav Carrillo sig själv friheten att kritisera Lenin men nämnde aldrig Stalin. Det som Carrillo 1935 och Carrillo 1978 har gemensamt är detta: likt varje antikommunist behandlar han bolsjevism och stalinism som samma sak. Under de mellanliggande åren har han varit en äkta ”stalinist”, i den mening som Thorez använde termen när han skröt med den ”åran”.

roret är väl kända och stärkte kraftigt deras prestige. Under perioden direkt efter oktober-nederlaget är det klart att ”centristerna” systematiskt förberedde ett försvar för reformisterna mot revolutionärerna i ”enhetens” namn. Vidare förordade de, tillsammans med perspektiven på ett nyval, ett återupplivande av alliansen med de borgerligt republikanska partierna, detta Folkliga antifascistiska block” som just fått en central plats i kommunistpartiets agitation. På denna punkt var anhängarna av ”bolsjevisering” skarpa och otvetydiga:

Denna paroll kommer att finna personer i vårt parti som vill försvara den: centristerna. Varje militant måste vara redo att förhindra dem från att få igenom sin vilja. Centristerna kommer att försöka ta upp striden mot den revolutionära fraktionen för att bli partiets axel. Kampen kommer att bli hård. Vår revolutionära förmåga kommer att ställas på prov ... Vi måste avvärja kommunisterna som i denna fråga är överens med partiets höger, genom att visa att det är vi, såsom riktiga bolsjeviker, som reser parollen om den proletära alliansens mot parollen om det folkliga antifascistiska blocket.⁵⁴

Författarna till *Oktober* bedrev en lång och bitter polemik mot kommunistpartiets ledare, som de likt Trotskij kallade ”epigoner”, och påminde om deras förtal och förolämpningar och deras bittra kamp mot Arbetarallianserna, som de i elfte timmen gick med i.

Men de uppehöll sig i kanske ännu högre grad vid det som de kallade ”bolsjevismens andra stadium”, med vilket de menade frågan om Internationalen.

”Vårt mål”, sa de, ”är inte enbart den spanska revolutionen utan världsrevolutionen, proletariats diktatur i alla länder.”⁵⁵

De föreslog inte enbart att man omedelbar skulle bryta med den Socialistiska ungdomsinternationalen, utan att PSOE borde bryta med Andra internationalen som de beskrev som ”ett lik”. En första punkt på dagordningen borde enligt dem vara att bygga ett nytt centrum för att omgruppera Socialistiska ungdomen internationellt, något som de snabbt skulle kunna åstadkomma med Socialistiska ungdomen i Frankrike, Socialistiska unga gardet i Belgien, den italienska och österrikiska ungdomen.

Fjärde internationalen – som de inte varit speciellt långt från 1933 – var numera tvärtom ”en beklaglig paroll”. De ansåg att den inte hade någon verklig bas och därför saknade utvecklingsmöjligheter, just därför att Tredje internationalen hade övergivit sin sekteristiska politik som hade lett till katastrofen i Tyskland. Dessutom trodde de att Trotskij själv ”i det tysta” hade ”övergivit” parollen – av allt att döma eftersom han förespråkade en ”entrisk” politik i socialdemokratien.

Men trots allt trodde inte Socialistiska ungdomen att det var möjligt för PSOE att gå med i Tredje internationalen, även om man i grunden var programmatiskt överens. I själva verket var man inte bara helt oenig med dess politik att bilda ett ”Folkligt antifascistiskt block” i Spanien och överallt annars, utan ännu mer med dess stadgar som innebar ”exekutivens diktatur” och strypning av allt internt demokratiskt liv. Förvisso var en utveckling möjlig och

⁵⁴ *Octubre*, enligt Bizcarrondo, a. a., sid 126. Det verkar som om Caballero och Prieto hade varit överens under förberedelseperioden inför upproret, när den senare gick med på att det borde organiseras av PSOE och i samarbete enbart med arbetarorganisationer. Om de skäl som de två riktningarna förde fram senare, se Vidarte, a. a., sid 409, som sammanfattar dem som följer:

”Vi (dvs. Negrin, Prieto osv.) hade dragit följande slutsatser från Oktoberrörelsen: det är omöjligt att segra mot en organiserad stat och därför måste vi skapa ett valblock för att vinna tillbaka republiken som enda vägen... Caballeros vänner drog andra slutsatser och mycket annorlunda sådana: asturierna hade visat att folket kunde segra, till och med mot en armé och statens hela organisation. Andra faktorer var naturligtvis inblandade: deserteringen av de officerarna som Prieto hade organiserat samarbete med, vissa deklamationer som Prieto gjorde utomlands, hans kritik av de fängslade ledarnas vägran att ta på sig ansvaret för strejken, ett beslut som man kommit överens om tidigare med stöd från hans röst, osv.”

⁵⁵ *Ibid.*, sid 126.

önskvärd och den skulle kunna göra det möjligt för att PSOE att gå med i Tredje internationalen eftersom, vilket författarna till *Oktober* betonade, ”Ryssland är det första socialistiska landet, proletariats Mecka, och där och enbart där kan världsproletariatets centrum ligga så länge som revolutionen inte har segrat i andra länder”.⁵⁶ Vi kan observera att ordet ”stalinism”, som ganska ofta förekom i *Renovacións* artiklar under 1933 och 1934, inte nämns en enda gång i *Oktober, Den andra etappen*.

Dessutom är det inte helt ointressant att återge broschyrens slutsatser som formulerades av ”bolsjeviserarna” från Socialistiska ungdomen som satt fängslade i *Carcel Modelo* när man i Moskva förberedde kursändringen till folkfrontspolitiken, där en av de första konsekvenserna – eller om ni så föredrar, en av de första aspekterna – blev att man i Frankrike stödde det franska nationella försvaret, vilket Stalin förordade i sina samtal med Pierre Laval,⁵⁷ och att man övergav det antimilitaristiska arbetet:

För bolsjevisering av Socialistpartiet!

För omvandling av partistrukturen i riktning mot en centralisering och med en hemlig apparat!

För politiskt enande av det spanska proletariats i Socialistpartiet!

För antimilitaristisk propaganda och penetrering av de statliga styrkorna!

För enande av fackföreningsrörelsen!

För borgarklassens nederlag och revolutionens seger i form av proletariats diktatur!

För rekonstruktion av den internationella arbetarrörelsen på grundval av världsrevolutionen!

För att förverkliga dessa paroller måste Socialistiska ungdomen demonstrera sin överlägsenhet och sin offervilja för att arbetarna ska anförtro dem ledaransvaret.

När den Socialistiska ungdomsfederationen i Spanien, som idag är mer enad och starkare än någonsin, reser dessa paroller hämtar den sin inspiration från vårt lands revolutionära historia, från den ryska bolsjevismens bästa traditioner och från den klassiska socialismens stora företrädare: Marx och Lenin.

Socialistiska ungdomen anser att kamrat Largo Caballero är ledaren och inspiratören till denna revolutionära pånyttfödelse; idag är han ett offer för reaktionen som i honom ser sin mest beslutssamma fiende.⁵⁸

Hela tvetydigheten hos Socialistiska ungdomen återspeglas i detta dokument: berättigad framåtanda i förening med politikernas manövrerande, tryck från massorna i förening med apparatmännens intressen. Men inget var avgjort: ledningens och Socialistiska ungdomens historiska öde i Spanien var ännu inte avgjort. Den trotskistiska militanten Enrique Fernández Sendón⁵⁹, som i september 1934 i Kommunistiska vänsterns centralkommitté i Spanien hade lagt fram en enhälligt antagen resolution som högdraget förkastade Trotskijs förslag om ”entrism”, satt nu själv fången i *Carcel Modelo* tillsammans med Socialistiska ungdomens aktivister och ledare. Hans dagliga kontakt med dem övertygade honom, han blev anhängare av ”entrism” och lyckades övertyga majoriteten av Kommunistiska vänsterns exekutiv, inklusive Nin, om att denna lösning borde användas av hela organisationen med undantag för i Katalonien, där sammanslagningen med Mauríns Block och ett antal mindre organisationer höll på att genom-

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Pierre Laval, den franske utrikesministern, hade varit i Moskva för att underteckna den fransk-sovjetiska icke-angreppspakten. Han hade där träffat Stalin och den 15 maj 1935 förklarar för pressen: ”Mr. Stalin förstår till fullo och godkänner Frankrikes politik med nationellt försvar för att upprätthålla sina styrkor på den nivå som behövs för dess säkerhet”. Kommunistpartiet, som fram till dess hade varit resolut motståndare till själva tanken på ”nationellt försvar” täckte Paris med affischer som löd ”Stalin har rätt”.

⁵⁸ *Octubre*, sid 155–156.

⁵⁹ Enrique Fernández Sendón var medlem i Kommunistiska vänstern under pseudonymen L. Fersen.

föras. Men efter krav från madridorganisationen, som i ett sådant beslut såg en risk för en faktisk splittring, underkastades frågan en medlemsomröstning som förkastade exekutivens lösning: i september upplöste Kommunistiska vänstern sig själv i POUM. Det skulle inte bli någon ”entrism” i Spanien.

Icke desto mindre skulle utvecklingen under de följande månaderna ytterligare stärka ”entrism”-anhängarnas argument. Centristerna gick till motangrepp. Prieto, som befann sig i exil i Belgien, skrev i *El Liberal* i Bilbao och *La Libertad* i Madrid i slutet av maj ett antal artiklar där han ifrågasatte Socialistiska ungdomens rätt att offentligt uttrycka sina åsikter på det sätt de hade gjort, och anklagade dem både för brist på disciplin gentemot partiet och för ”ledarkult” vad gäller Largo Caballero.⁶⁰ De tidningar som publicerade dessa artiklar förvägrade fångarna i *Carcel Modelo* rätten till genmäle: ledarna för Socialistiska ungdomen kunde svara enbart tack vare den gästfrihet som *La Batalla*, Mauríns tidning i Barcelona, erbjöd dem.

Återigen utfärdade Santiago Carrillo en appell om hjälp som riktades till de oppositionella kommunisterna i Blocket och i Kommunistiska vänstern som höll på att förbereda sammangåendet i en ny organisation. Han avslutade en artikel, med titeln ”Bolsjeviseringen av socialistpartiet”, den 28 juni så här:

Vi har en riktig teori och vi har tillförsikt. Men för att vinna behöver vi stöd från alla verkliga marxister. Utan detta stöd riskerar våra ansträngningar att bli resultatlösa. Enligt våra klassiker måste vi leta upp massorna där de befinner sig. Och idag finns de i socialistpartiet som har en oöverträffad historia och kampförmåga. Ni måste gå med i våra led för att bekämpa dem som, om vi inte hejdar dem, kommer att leda in dessa massor på nederlagets väg. De gentlemannamässiga revolutionärer som från sina höjder ser ner på det sätt vi arbetar, istället för att delta i våra uppgifter, dessa människor tar på sig ett väldigt tungt historiskt ansvar.⁶¹

Här kan vi förnimma motsättningarna mellan omfattningen på och den brådskande naturen hos den uppgift som ska genomföras och de hinder som tornade upp sig för dessa ledare för Socialistiska ungdomen, av vilka de flesta satt i fängelse eller befann sig i exil, eller till och med var tvingade till halvhemlig tillvaro. Maurín, som polemiserade med Carrillo på grund av att den senare förkastade tanken på en ”sammanslagning” och uppmanade ”marxisterna” att gå med i PSOE för att kämpa där, förstod uppenbarligen inte att det som stod på spel i denna öppna strid mellan interna PSOE-fraktioner helt enkelt var det spanska proletarietets klassoberoende uttryckt genom dess största politiska partis inriktning. I en annan artikel i *La Batalla* påvisade Carlos Hernández Zancajos väldigt klart kopplingen mellan Prietos anklagelser mot Socialistiska ungdomen och hans avsikt att tvinga på PSOE en taktik som gick ut på en allians med republikanerna, vilket Manuel Azaña å sin sida tagit upp.⁶² För att denna taktik skulle lyckas var två villkor nödvändiga: PSOE måste ”gräva ner sina vapen” och måste dessutom tysta sitt ungdomsförbund.

Framåt mot den Förenade socialistiska ungdomen

Det blev kommunistpartiet som kom att genomföra, till sin egen fördel, den operation som PSOE utan framgång strävade efter att åstadkomma. Socialistiska ungdomen var avväpnad –

⁶⁰ De viktigaste av dessa artiklar, ”Socialistiska ståndpunkter: Min rätt till att ha en uppfattning” (*El Liberal*, 22 maj), ”Socialistiska ståndpunkter: Amnestin, grundvalen för valkoalitionen”(ibid., 23 maj), ”Socialistiska ståndpunkter: Värdet av parlamentarisk verksamhet” (ibid., 24 maj), ”Socialistiska ståndpunkter: Nederlagets samvets kval” (ibid., 25 maj), ”Socialistiska ståndpunkter: Caudillismens exotiska planta” (ibid., 26 maj), har givits ut i antologin *Discursos Fundamentales*, sid 228–254.

⁶¹ Santiago Carrillo, ”Habla el secretario de la Juventud socialista”, *La Batalla*, 28 juni 1935.

⁶² C. Hernández Zancajo, ”En defensa de las Juventudes socialistas: Posiciones socialistas”, *La Batalla*, 12 juli 1935.

genom sin otillräckliga politiska skolning och i synnerhet sin totala okunnighet om stalinismens historia och djupgående oförmåga att förstå stalinismens karaktär. I ännu högre grad än Largo Caballero, men på precis samma sätt, fångades de i den fälla som Kommunistiska internationals vändning 1935 utgjorde och som under en hel period ledde fram till den allians mellan kommunistpartiet och den socialistiska högern som Socialistiska ungdomen hävdade att de höll på att göra sig av med genom "bolsjeviseringen". Dessutom åstadkom det folkliga genvaret på kravet att man måste få tillstånd amnesti för de 30 000 politiska fångarna från oktober 1934⁶³ att alla grupperingar kände en stark press att stödja det "Folkliga anti-fascistiska blocket" där Azaña skulle bli frontfiguren; återigen skulle arbetarpartierna bli hjälptrupperna och det arbetande folket infanteriet.

Trots sin principiella ståndpunkt kunde givetvis inte Socialistiska ungdomen själv förhindra denna utveckling som Largo Caballero aldrig övervägde att ta itu med rakt på sak. Icke desto mindre skulle en opposition från deras sida, en splittring i denna fråga, en vänsteravspjälkning från PSOE där de varit den drivande kraften ha utgjort ett fruktansvärt hinder för Stalins nya politik och förverkligandet av folkfronten. Kommunistiska internationals sparade i alla fall inte på ansträngningarna för att vinna de viktigaste ledarna för Socialistiska ungdomen. I detta sammanhang verkar den lilla kolonin socialistiska flyktingar i Sovjetunionen ha spelat en viktig roll. Det tycks som om Margarita Nelken vunnits för kommunistpartiet⁶⁴, som hon officiellt skulle gå med i senare. Jose Laín, den förre ledaren för de socialistiska miliserna, medlem i Socialistiska ungdomens ledning, hade flytt till Sovjetunionen. Han var närvarande vid Kommunistiska internationals sjunde kongress [1935] och senare vid Kommunistiska ungdomsinternationals kongress. 35 år senare skrev Fernando Claudín, den förre ledaren för Kommunistiska ungdomen, att sjunde kongressen utgjorde en slående "bekräftelse på Komintern-sektionernas totala underordnande under sovjetstatens politik", och att införandet av den nya folkfrontspolitiken var "ett pragmatiskt svar på den sovjetiska utrikespolitikens trängande behov".⁶⁵ I Largo Caballerovänsterns nya veckotidning skrev José Laín att den sjunde kongressen definitivt hade motsvarat Socialistiska ungdomens förhoppningar genom förvandlingen av Kommunistiska internationals och dess erkännande av "nationella vägar" och genom att öppna perspektivet på organisk enhet i varje land.⁶⁶

De påtryckningar som de unga ledarna, och ibland gamla aktivister, utsattes för i Sovjetunionen kan spåras mellan raderna i brev de skrev från Moskva till väst eller till Spanien. Medan breven under 1935 var skrivna på "spanska" och talade om Spaniens och PSOE:s

⁶³ Några slumpmässigt utvalda exempel från Legajo 2371 ger en uppfattning om förtryckets omfattning och allvar, inklusive i de regioner där det kan tyckas att inget hände. Enligt ett brev från en person som hölls fängslad i Pamplona, daterat 17 augusti 1935, fanns i den staden 175 under åtal av vilka 145 satt fängslade. Samme brevskrivare berättar om hårda straff som utdömts av domstolen i San Sebastian: två dömdes till 20 år, två till fjorton år, två till tio år och sju frikändes efter att ha suttit tio månader i skyddsförvar.

⁶⁴ AHN "Madrid", Legajo 2371 innehåller en omfattande korrespondens mellan Indalecio Prieto, som då befann sig i exil i Ostende, och en socialistisk aktivist från Bilbao som tagit sin tillflykt till Sovjetunionen, Miguel Segurajauregui. I ett brev, daterat 23 augusti, rapporterar denne om en våldsam incident som just skett mellan Virgilio Llanos och Margarita Nelken, där den senare skröt om att ha förhindrat att Prieto inbjöds till Sovjetunionen. Prieto svarar den 26 augusti att han på intet sätt är förvånad; hans svar låter förstå att han trodde att Margarita Nelken redan vunnits till kommunistpartiet och att hon spelade rollen som en "sovande agent" inom PSOE. Margarita Nelken, som valdes som deputerad i februari 1936, gick formellt med i kommunistpartiet i december samma år.

⁶⁵ Fernando Claudín, [Krisen i den kommunistiska rörelsen, band 1](#), 1979, del 1, sid. 263-4 and 258 [i bokupplagan]. I en bok som i andra avseenden är mycket intressant, hänvisar Ricard Viñas till Fernando Claudíns arbete, samtidigt som han ger en analys av Kommunistiska internationals sjunde kongress om vilket det bästa man kan säga är att den är förvånande i sin ... frispråkighet; för gör han sig inte ens besväret att vederlägga Claudíns analys som han hänvisar till samtidigt som den går stick i stäv mot hans egen (a. a., sid 39-43).

⁶⁶ Jfr de kommentarer om sjunde kongressen som José Laín skickade från Moskva och som publicerades i *Claridad* den 17 augusti och 12 och 19 oktober 1935.

problem, skrevs de under 1936 med användning av ett fikonspråk som bara ledde tankarna till att fira ”det socialistiska moderlandet och dess ledfyr” och som gjorde inställningen gentemot Sovjetunionen som helhet – inklusive stalinismen – till prövostenen för att vara ”revolutionär”.⁶⁷

I Spanien var villkoren för ”de politiska” i *Carcel Modelo* flexibla nog att tillåta ett liknande närmande. De ungsocialister och politiska fångar som stödde Largo Caballero var föremål för uppmärksamhet från kommunistpartiet. Dess generalsekreterare, José Díaz, hade precis besökt Largo Caballero för att föreslå att deras två partier skulle påta sig lika stort ansvar för upproret.⁶⁸ Codovilla, Kommunistiska internationalens representant i Spanien⁶⁹, kunde räkna med ett villkorslöst stöd från Araquistáins svåger, Julio Álvarez del Vayo, medlem av Largo Caballeros följe. Codovilla besökte Santiago Carrillo i *Carcel Modelo* och hade en lång politisk diskussion med honom. Var det verkligen Jacques Duclos, ledaren för det franska kommunistpartiet – vilket har påståtts – som övertygade Largo Caballero om att inte motsätta sig ”vänsterns valblock” som förebådade folkfronten – en ny variant, knappt nyfernissad, av samarbetspolitiken som Prieto förespråkade och som den gamle ”Spaniens Lenin” hela tiden ville förkasta? I en bok som han skrev i Paris och som POUM gav ut i Barcelona, *El Partido Socialista y la Conquista del Poder* [Socialistpartiet och erövringen av makten], visade S. Serrano Poncela, medlem i Socialistiska ungdomens ledning, att han i Kommunistiska internationalens vändning såg det mesta av vad Jose Laín såg i Moskva, men inte det som Araquistáin hade gissat i Madrid.⁷⁰

⁶⁷ Den 2 februari 1935 skrev José Laín och hans kamrater till Álvarez del Vayo – för Largo Caballero – att det var nödvändigt att genomföra en utrensning inom PSOE och att bilda Arbetarallianser i nationell skala. I mars 1935 tog de åter upp dessa frågor och insisterade på behovet av att föra en kampanj för facklig enhet som skulle inkludera UGT, CGTU och CNT. Samma folder (AHN, ”Madrid”, Legajo 2371) innehåller två brev från samma grupp av socialistiska flyktingar i Sovjetunionen, från Moskva och från Vorosjilovgrad, daterade januari 1936, där det ena talar om ”bolsjevikpartiets ledarskap, som har gjort det till centrumet och det skinande ljuset” medan det andra deklarerar att ”revolutionen, Sovjetunionen och den bolsjevikiska politiska linjen är odelbara”. Vid denna tid fanns inte längre någon Arbetarallians och kommunistpartiet, tillsammans med socialisternas högerflygel, hade tvingat folkfronten på republikanerna. Men breven från gårdagens ”bolsjeviserare” sjunger endast Sovjetunionens och dess ledares lov. Vi bör också ta notis om den person som i augusti 1935 skriver till Prieto för att berätta om dr Juan Negríns vistelse i Moskva och på Krim. En odaterad lista, som kan vara från januari 1936, namnger 36 socialistiska flyktingar i Sovjetunionen, varav 14 tillhörde enbart PSOE, 13 enbart Socialistiska ungdomen och 9 båda. Antalet bekräftas av ett brev från Sovjetunionen av Enrique de Francisco, en av Largo Caballeros hängivna anhängare, som hävdar att åtta medlemmar av den socialistiska kolonin hade vägrat underteckna ”Öppet brev till Largo Caballero” som undertecknats av 28 personer – och publicerades i *Mundo Obrero* men inte i *El Socialista*: brevet var ett försvarstal för Sovjetunionen i den mest tradiga stalinistiska stilen.

⁶⁸ D. Ibaruri, a. a., vol. I, sid 62. Socialistledarna, inklusive Largo Caballero, hade i domstolen nekat till den roll de stod anklagade för och vägrade ta ansvaret för upproret.

⁶⁹ Vittorio Codovilla (1894–1970) var född i Italien. Han var ledare för Argentinas kommunistparti och arbetade för Kommunistiska internationalen i Spanien under 1930-talet under täcknamnet Medina. Om hans besök hos Carrillo i fängelset, se Viñas, a. a. sid 36, not 30, som nämner Pere Ardiacas och Fernando Claudíns vittnesmål. Faktum är att Carrillo själv har nämnt det i *I morgon Spanien*, sid 47-49. Han skriver: ”Jag måste säga att jag kom mycket bra överens med Codovilla den gången. Det beror delvis på honom att jag blev kommunist. Men jag hade dittills inte haft någon kontakt med några av partiets ledare utom med Uribe [...] Det var med Komintern och med ungsocialisterna som vi tidigare haft direkta kontakter.” Han nämner endast ett enda besök av Codovilla i fängelset, men indikerar att han hade flera diskussioner med honom efter att han lämnat fängelset och innan han reste till Sovjetunionen. Vad gäller hans politiska ”övergång” säger han: ”Vi var vänsterister liksom så många unga. Vår resa till Sovjetunionen ... blev en vändpunkt för vår inställning”.

⁷⁰ S. Serrano Poncela trodde att Kommunistiska internationalen skulle kunna acceptera ”vänstersocialisterna” utan att de omedelbart ändrade sitt partiprogram eftersom dess nya politik motsvarade deras ambitioner: Araquistáin trodde för sin del att kongressen ökat de nationella kommunistpartiernas frihet och reducerat centraliseringen av Kommunistiska internationalen: icke desto mindre trodde han att den nya politiken hade inspirerats av Sovjetunionens omedelbara intressen.

Slutligen hade Andrés Nin helt rätt när han karakteriserade vänstersocialisternas attityd som fullständigt ”motsägelsefull” vad gäller Kominterns sjunde kongress, när de godkände och även hyllade dess resultat med skryt om en demokratisering som var helt fiktiv utan att uppenbarligen förstå att de hade återuppväckts av orsaker som handlade om Sovjetunionens utrikespolitik, den klassarbetspolitik som de hade bekämpat under årtal och som överensstämde med de idéer som omfattades av deras orubbliga motståndare på PSOE:s högerkant.⁷¹

Men orsakerna till en motsägelsefull inställning som inte enbart kan förklaras med okunnighet borde kanske sökas på annat håll än i en politisk analys. Till att börja med är det klart att Largo Caballeros fängelsevistelse, samt landsflykten eller fängelsevistelse för ett antal av hans anhängare gjorde att Prieto och hans politiska vänner kunde återta en del av den terräng de förlorat och att Socialistiska ungdomens ”bolsjeviserings”-projekt framstod som ganska realistiskt när det började stå klart att Prietos politik allt mer sammanföll med kommunistpartiets som mer än någonsin försökte skapa ett ”Folkligt antifascistiskt block”. I vilket fall som helst, det som ledarna för Socialistiska ungdomen framhöll var det som de ansåg var en ny aspekt av problemet: enligt dem öppnade Kommunistiska internationalens sjunde kongress möjligheten av en organisk enhet som skulle göra det möjligt att på ett positivt sätt överbrygga arbetarrörelsens historiska splittring som uppstod i början av 1920-talet. När det gäller detta skrev Santiago Carrillo i oktober 1935:

Vår ambition kan inte begränsas till tillfälliga kampenheter. Vi måste gå vidare. Vi måste gå vidare mot organisk enhet, i riktning mot att återförening det marxistiska proletariatet i ett parti och en ungdomsrörelse. Vi måste med glädje erkänna att vi under de senaste månaderna har gjort gigantiska framsteg när det gäller detta ... I vårt land måste denna enhet ske inom det gamla ärorika Socialistpartiet. Därför att det har styrkan, därför att det har kvaliteten, därför att det har prestige ... De marxistiska arbetarnas samgående på nationell bas under vår fana är nödvändig. På det internationella planet där ska vi sedan alla fritt och demokratiskt ta beslut. På denna punkt har jag mitt kriterium. Det är i Ryssland som grunden för världens enande finns, så länge som arbetarklassen inte besegrat borgerliga institutioner och börjat bygga socialismen i andra länder.⁷²

Carrillo kunde tala ut öppet. Socialistiska ungdomens kongress som samlades i Ruzafa den 1 september hade med överväldigande majoritet antagit perspektiven om en fusion för att förena ungdomen i en organisation och hade godkänt pamfletten *Oktober*. Det nya inslaget var det han kallade sitt ”personliga kriterium”. Redan i Paris hade Serrano Poncela skrivit att Kommunistiska internationalens stadgar inte borde utgöra något hinder för en förening mellan vänstersocialister och Tredje internationalen. Marta Bizcarrondo noterar helt riktigt när det gäller detta att ”den ryska revolutionen och Sovjetunionen hädanefter spelade en mytisk roll som var frånvarande i *Oktober*”.⁷³

I september höll Kommunistiska ungdomsinternationalen sin kongress i kölvattnet på Kommunistiska internationalens sjunde kongress. José Laín var naturligtvis närvarande. Kongressen uttalade sig för ett organisatoriskt samgående med syfte att bilda en mycket bred ungdomsorganisation, ”en organisation för de icke partianslutna ungdomsmassorna” enligt den officiella formuleringen. Majoriteten av ledningen för Socialistiska ungdomen i Spanien vanns för förslaget, men på det villkoret att enandet skulle genomföras genom att Kommunistiska ungdomen gick med i deras organisation. Samtidigt förbereddes att CGTU,

⁷¹ Jfr Andrés Nin, ”El Congreso de la Internacional comunista y las socialistas de izquierda. Una incongruencia”, i *La Batalla*, 30 augusti 1935. Nin analyserade vänstersocialisternas politik som positiv och progressiv och den stalinistiska vändningen som en betydande reträtt och en högersväng. Han frågade hur vänstersocialisterna kunde föreställa sig en organisatorisk enhet tillsammans med kommunistpartier som just var inne i processen att acceptera ståndpunkterna hos sina ”reformistiska” och ”centristiska” motståndare inom PSOE. Analysen var utmärkt men det fanns inga förslag som kunde bidra till att reda ut problematiken.

⁷² ”Unidad de acción y unidad orgánica”, *Asturias*, 25 oktober 1935.

⁷³ M. Bizcarrondo, op. cit., p. 62.

det fackförbund som kontrollerades av Spaniens kommunistparti, skulle gå med i UGT. Den 6 december 1935 hyllade Santiago Carrillo ”den påtvingade marschen mot organisatorisk enhet”: Tredje internationalen hade äntligen ”ändrat åsikt”:

Vi får inte glömma det faktum att denna vändning, detta återvändande till marxismens grundprinciper som Tredje internationalens korrigeringar innebär, nu placerar oss på samma politiska nivå som kommunisterna ... Vi får inte tveka att definiera vår ståndpunkt... Vi har organisatorisk enhet; vi vill ha den och vi kommer att få den genom ilmarscher, ty vi är också kommunister som Marx, Engels och Lenin, ty den kinesiska mur som skilde oss från Kommunistiska internationalen har raserats och vi kommer att uppnå dess slutgiltiga förstörelse genom att utplåna byråkratin och de småborgerliga rester som cementerade dem.⁷⁴

Var verkligen tärningen kastad? Hade det ”personliga kriterium” som Carrillo nämnde i september slutligen hemfört segern i Socialistiska ungdomen? Förvisso inte ännu. Debatten var livlig, till och med i ledningen, och kritiska motståndare tog offentligt till orda. Serrano Poncela, till exempel, återvände från exilen och angrep förslagen från Kommunistiska ungdomsinternationalens kongress med viss kraft:

Sammanslagning mellan Socialistiska ungdomen och Kommunistiska ungdomen till en organisation som ställer sin styrka i socialismens tjänst, men som är uppbyggd på ett sådant sätt att andra organisationer som ännu inte står i arbetarklassens tjänst kan gå med i den ... att den kämpar för demokrati och mot fascism, men samtidigt är för arbetarmakt, som i högsta grad är antidemokratisk. En ungdomsrörelse utan ett parti, utan ett program, utan konkreta mål ... Det är rätt av arbetarklassen att bilda en järnring runt Sovjetunionen, att ta upp kampen mot dess fiender, men det finns ingen grund i en materialistisk tolkning av historien för dessa enorma ansträngningar att göra så att hela den internationella arbetarrörelsen roterar runt Sovjetunionens försvar, hur viktigt detta än kan vara ... Enligt min åsikt har kongressen, Internationalen och dess ungdomsfölje i första hand reagerat positivt på försvaret av Sovjetunionen och endast i andra hand på proletarietets intressen i andra länder än socialismens fosterland. Detta innebär att Ryssland gör vad som är rätt för det när det i väst skapar demokratiska och småborgerliga allianser istället för arbetarklassallianser, med betraktande av hoten från Centraleuropa till Japan, men den nationella arbetarklassen gör också vad som är rätt för den när den gör sitt bästa för att försvara det socialistiska landets heliga intressen utan att skada sina egna heliga nationella intressen.⁷⁵

Inom PSOE blev striden mellan anhängarna till Largo Caballero och Prieto alltmer infekterad, speciellt när Largo Caballero 15 december 1935 avgick som partiets ordförande och lämnade partiets exekutiv och kampanjen för en kongress som skulle ge partiet en homogen ledning inleddes. Faktum är att Socialistiska ungdomens inriktning på att få till stånd ”organisatorisk enhet” med Kommunistiska ungdomen avledde dem från den interna striden inom PSOE och försåg deras motståndare med starka argument.⁷⁶

⁷⁴ “Hacia la unidad orgánica a marchas rapidas”, *Claridad*, 7 december 1935.

⁷⁵ *Rebelión*, 11 januari 1936. *Rebelión* var Socialistiska ungdomens organ i Elda. Artikeln återges i Viñas a. a., sid 140-143. Serrano Poncela, som under inbördeskriget var redaktör för dagstidningen *Ahora*, undervisade på amerikanska universitet efter kriget. Faktum är att denna gång höll det på att inom Socialistiska ungdomen bildas en tendens som återigen höjde ”vänsterismens” fana inom Socialistiska ungdomen med José Bullejos, Luis P. García Lago (en f d anhängare till Fjärde internationalen 1934), Grigorio López Raimundo, som senare blev den underjordiska ledaren för kommunistpartiet i Spanien.

⁷⁶ Vad gäller orsakerna till hans avgång, som fortfarande omdebatteras häftigt, se Preston, a. a., sid 237-239 och Santos Julia, sid 81-86. Largo hade avgått en första gång, men hade senare tagit tillbaka sin avskedsansökan. Den 16 december bekräftade han denna. Förevändningen var en teknikalitet, men det tycks som om han inte ville fortsätta att dela makten i exekutiven och trodde att en kongress skulle ge honom den homogena ledning som han behövde. Stödde massorna Largo Caballero som han trodde? Det är troligt. Men apparaten stödde Prieto. Förespråkade Socialistiska ungdomen fortfarande ”bolsjevisering” vilket innebar att de måste stanna kvar inom PSOE? Detta är tveksamt. Vissa element uppvisade tendenser att lämna, och Paul Preston anser att dessa låg bakom angreppet mot Prieto i Ecija, vilket vid denna tidpunkt skulle varit något av en splittringsprovokation.

Kort tid efter att Santiago Carrillo i början av mars släppts ut från fängelset för han tillsammans med Trifón Medrano i en gemensam delegation på ett veckolångt besök i Sovjetunionen med syftet att tillsammans med Kommunistiska ungdomsinternationalen ordna upp de sista detaljerna i den gemensamma texten med titeln *Grunder till sammanslagningen*.⁷⁷

”Fusionsmötet” – i väntan på en kongress som planerades men aldrig blev av på grund av inbördeskriget – skulle ha ägt rum söndagen den 5 april 1936 i Madrid, Plaza de Las Ventas, under Largo Caballeros effektiva ordförandeskap. Det känt att han privat hade uttryckt starka reservationer mot sammanslagningen av ungdomsorganisationerna och i varje fall helt förkastat PSOE:s brytning med Andra internationalen, även om han var inne på den ”organisatoriska enhetens” linje. Den nya organisationen – som något oegentligt kallades Förenade socialistiska ungdomen – tycks på goda grunder ha haft mycket större materiella resurser än hittills vilket inte kan förklaras av det enkla faktum att antalet medlemmar snabbt fördubblades.⁷⁸ Det första numret av dess veckotidning, *Juventud*, som höll en ny och opolitisk stil och var rikligt illustrerad, hade en tryckt upplaga på 100 000 exemplar. Socialistiska ungdomens historia avslutades. Den Förenade socialistiska ungdomens historia hade inletts. Detta var inte bara ett nytt kapitel; det var en ny bok.

En slags slutsats

Hade den Förenade socialistiska ungdomen redan vunnits för den stalinistiska politiken när den bildades? Alla uppgifter låter förstå att Trotskij trodde det – eller förmodade att åtminstone Kommunistiska internationalens män trodde att de kontrollerade ledningen, vilket innebär att åtminstone en del av Socialistiska ungdomens äldre ledare i hemlighet hade anslutit sig till dem. Den officiella historiken över Spaniens kommunistparti vill få oss att tro att Carrillo och de övriga JSU-ledarna kom och frågade om de fick gå med i kommunistpartiet i grupp under de mest dramatiska stunderna av Madrids belägring, vid tiden för Largo Caballeros regerings förflyttning till Valencia och bildandet av Madrids försvarsjunta: detta är det datum som bäst passar in med förklaringen att JSU:s tappra kämpar gick med den modigaste och framsynta grupperingen av kämpar. Faktum är att vi vet att Santiago Carrillo redan flera månader tidigare deltog i kommunistpartiets centralkommittés arbete.⁷⁹ Och i ett tal som Socialistiska ungdomens generalsekreterare höll dagen innan samgåendet varnade han sina

⁷⁷ I *Todos fuimos culpables*, vol. I, sid 58, säger partisekreteraren Juan-Simeón Vidarte att Jacques Duclos i slutet av 1935 hade besökt Hernández Zancajo i fängelset och föreslagit att han skulle gå med i kommunistpartiet och nämner ett besök i Sovjetunionen så snart han blivit frigiven. Hernández blev förnärmad. Detta är orsaken till att han i mars 1936, och trots han var ordförande för Socialistiska ungdomen, tackade nej till inbjudan och ersattes senare av Federico Melchor som åkte med Carrillo till Moskva.

⁷⁸ Viñas, a. a., sid 61. Underligt nog ställer inte författaren själv frågan varför de materiella tillgångar som stod till Förenade socialistiska ungdomens förfogande omedelbart blev – som han anmärker – oändligt mycket större än de som Socialistiska ungdomen haft tidigare: han nöjer sig med att notera att Socialistiska ungdomen ”bojkottades” av PSOE:s press, förutom *Claridad*. Vi kan förstå varför Ricard Viñas ogärna vill förklara de ungsocialistiska ledarnas uppslutning bakom stalinismen i termer av ”skumma manövrer”, politiskt förräderi, illojalitet, korruption osv., men hans brist på nyfikenhet i den centrala frågan om materiellt stöd är förvånande. Det verkar troligt att den Förenade socialistiska ungdomen, den värdefullaste stalinistiska inbrytningen i Spanien, fick betydande materiell hjälp från Moskva.

⁷⁹ P. Preston, a. a., sid 308, hänvisar flera gånger till Carrillos deltagande, som en inbjuden. Vilken var Carrillos verkliga status vid den här tiden? J. S. Vidarte (a. a., sid 58–59) skriver att Carrillo ”började arbeta för en sammanslagning” så snart som han återvände från Sovjetunionen. Detta är uppenbarligen oriktigt: Carrillo arbetade för ungdomsorganisationernas organisatoriska enhet under flera månader innan dess. Något som är sant, vilket Carrillo bekräftar i sin *I morgon Spanien* sid. 49, är att han beslutsamt avslutade sin balansakt när han befann sig i Moskva i början av 1936. Vidarte (a. a., sid. 595) säger att ledarna för Socialistiska ungdomen, som blivit Förenade socialistiska ungdomen, redan då hade ”blivit kommunister och trogna Moskva-tjänare”.

medlemmar för den interna kritik som ”trotskisterna” framfört, vilket vid tiden för den första Moskvarättegången vittnade om hans sanna visitkort och avslöjade hans politiska färg.⁸⁰

Historien om JSU återstår att skrivas. Manuel Tagüeña, som återvände till kommunistpartiet tillsammans med sina kamrater, pekar på den starka spänning som fanns inom den nationella ledningen, mellan Carrillo och Cazorla å ena sidan och Laín, Melchor och Fernando De Rosa å den andra. Santiago Carrillos politiska karriär inom det spanska kommunistpartiets apparat är välkänd. Många av de andra ledarna under perioden 1934-1936 trängdes mer eller mindre snabbt åt sidan.⁸¹ 1937, när koalitionen av moderata socialister och stalinister som samlats runt Negríns regering, efter det att Largo Caballero eliminerats tack vare Carrillos ansträngningar, tog itu med att avlägsna Caballeros anhängare från deras positioner, speciellt i pressen och UGT, bildades ett motstånd inom själva JSU. Dess talesman var dess förre ordförande Carlos Hernández Zancajo, som kring sig samlade ett antal provinsiella ledare som vägrade gå med i kommunistpartiet, såsom José Grigorí, Juan Tundidor López från Valencia och Rafael Fernández från den asturiska federationen. I själva verket var detta en sista strid där Largo Caballeros anhängare visade upp sin personliga lojalitet till den gamla ledaren och på detta sätt uttryckte sin vägran att bli stalinifierade under antifascismens fana. Det råder intet tvekel om att denna opposition inte var så farlig som ledarna för kommunistpartiet tycktes tro.⁸²

Detta var i själva verket de sista krampryckningarna från en riktning som till slut utmattats genom erövringen som nu utgjorde det spanska kommunistpartiets ”massbas”. Vilket mästerligt schackdrag denna erövring var, en möjlighet som inte var uppenbar till en början. Är det rimligt att anta – vilket Trotskij var övertygad om – att Socialistiska ungdomens öde skulle ha blivit annorlunda om Kommunistiska vänsterns militanter under 1934 och ännu bättre under 1935 tagit det steg Trotskij föreslog? Personligen, efter denna studie, tror jag det. De motsättningar, de svängningar och den osäkerhet som Carrillos riktning uppvisade utsattes faktisk aldrig för en seriös intern kritik eller en konsekvent oppositions prövningar – vilket skulle ha varit fallet om trotskisterna hade gått med, något som enbart var en fråga om deras val. För

⁸⁰ *Mundo Obrero* 1 maj 1936. Santiago Carrillo hade tidigare uttryckt stor beundran för Trotskij, men var inte längre okunnig om vad det innebar att bli kallad ”trotskist” i Sovjetunionen.

⁸¹ Tagüeña, a. a., sid 90, indikerar existensen av denna rivalitet i toppen. Han klargör dessutom (sid 98), att när Trifón Medrano, den tidigare ledaren för Kommunistiska ungdomen, hade dött, tog Carrillo över utan något motstånd, tätt följd av Claudín. Bland de ledare i f d Socialistiska ungdomen, vars ”marginalisering” han nämner, kan vi notera José Cazorla (efter hans korta episod som ställföreträdare för Carrillo med ansvar för allmänna ordningen i Madridjuntan), José Laín (som var högste chef för träningen av kommissarier och därefter civil guvernör) och Federico Melchor. Serrano Poncela blev kvar som journalist i ledningen för dagstidningen *Ahora*. Tagüeña själv var den enda viktiga militära chefen som kom från Socialistiska ungdomens led. Å andra sidan finner vi ett flertal av dem i polisväsendet, advokaten Ordóñez och speciellt Santiago Garés, som var chef för *Servicio de Investigación Militar* (SIM), som ansågs ha kopplingar till Sovjets hemliga polis. Han flydde till Mexiko där han rannsakades efter mordförsöket mot Trotskij 24 maj 1949, men där man senare kom fram till att han inte varit inblandad. Tagüeña lägger ingen vikt vid den roll som de f d medlemmarna i Socialistiska ungdomen spelade vad gäller repressionen mot de andra arbetarorganisationerna. Ibland medför hans personliga ovilja gentemot Carrillo att hans omdöme grumlas: exempelvis är det inte sant att alla andra ledare i Socialistiska ungdomen ”marginaliserades”. José Cazorla, ställföreträdande delegat och senare delegat för allmänna ordningen i Madridjuntan, innehade en förtroendepost: han kom med i centralkommittén 1937. Vi vet att han inte kunde lämna Madrid 1939 och att han där under illegala förhållanden ledde en ”delegation” av centralkommittén, som inte gav honom något hopp när han greps och dömdes till döden. Dessutom, vid den tidpunkt då Tagüeña avslutade sina memoarer, var Federico Melchor Fernández, den tidigare Trotskij-beundraren som blivit en av specialisterna på att brännmärka trotskister, fortfarande medlem i det spanska kommunistpartiets sekretariat. Segundo Serrano Poncela lämnade själv. Ett ”fall” är säkert: det är José Láins, som en andra gång tog sin tillflykt till Sovjetunionen och där blev ... grundskollärare. Han skulle återvända till Spanien medan Franco fortfarande levde.

⁸² I AHN “Madrid”, Legajo 2371, finns en rapport i centralkommitténs namn av Manuel Delicado daterad 1 september 1937, riktad till medlemmarna i de celler som samarbetade med centralkommittén, där han konstaterar: ”Caballero-anhängarna och trotskisterna, de missnöjda och kapitulanterna ... skulle kunna lyckas med att bilda ett block, som kunde skapa en svår situation.”

mig framstår det speciellt som att Carrillos kompanjoner, vad gäller Sovjetunionens historia och stalinismen i sig, uppvisade en så djupgående brist på förståelse och kunskap, att vi med rätta kan anta att de aldrig skulle ha utgjort något oöverstigligt hinder för trotskisternas analyser.

Det är naturligtvis meningslöst att föreställa sig vad som skulle ha kunnat hända, men inte gjorde det. Vi måste därför nöja oss med att uppmärksamma att redan 1934 hade ledarna för Kommunistiska vänstern gett upp vad gäller Socialistiska ungdomen, vars ledare de ansåg vara perfekta små byråkrater som i organisationens inre cirklar mycket snabbt lärt sig hur man som politiker manövrerar, hur man ljuger och till och med baktalar. De var – helt riktigt – övertygade om att Largo Caballeros ”radikalisering” framförallt handlade om tomma ord och hotelser, men förstod inte hur kraftfullt arbetarklassens bas skulle svara på denna ”verbala revolutionism”? Visste de inte att det, för att bygga ett parti som ”vill och kan göra revolution”, som Esteban Bilbao skrev 1934, var nödvändigt att kunna gå ut och söka reda på, där de befann sig, de element som i tiotusental lät sig förledas av ett socialistparti som endast var kapabelt att ”komma med tomma hot”.⁸³

I vilket fall som helst är det detta som Trotskij speciellt kritiserade hos de spanska kamraterna. Dessa observerade och kommenterade utan att ingripa och lät på så sätt denna betydande, stora,hängivna stridbara styrka, som var redo för varje uppoffring, att till slut falla i Stalins och de nya unga stalinisternas händer som det instrument som förrådde den spanska revolutionen i namn av ”demokratins försvar”, vilket de i början hade förkastat som ett bedrägeri!

Juan Andrade, som var motståndare till ”entrism”, skrev om Socialistiska ungdomen att den var ”en förvirrad jakobinsk riktning” och att dess propaganda inte var något annat än ”skrik och fraser”, men att den hade ”särskild vikt” genom att väcka ett eko bland ungdomen. Han medger att han inte vet varför ledarna för Socialistiska ungdomen begränsade sig till sammanslagningen av ungdomsorganisationerna. Men dessutom betonar han att Socialistiska ungdomen gav kommunistpartiet ”den stora kompletterande styrka det saknat” och att denna hjälp var avgörande. Slutligen säger han att det var de tidigare militanterna från Socialistiska ungdomen ”snarare än de gamla kommunisterna som kom att leda förtrycket mot de andra arbetarklassriktningarna”. Han konstaterar: ”Det skulle vara värdefullt att ur varje synvinkel grundligt studera fenomenet med dessa unga socialisters omvändelse, deras aktivitet och deras uppförande under inbördeskriget.”⁸⁴

Denna artikel har ingen annan ambition än att stimulera fram ett svar på hans uppmaning genom att öppna upp en diskussion.

⁸³ Esteban Bilbao, “Algunas consideraciones ante la situación”, *Comunismo*, april 1934, sid 168. Esteban Bilbao Urruza (1896–1954) blev medlem i Socialistiska ungdomen 1913, var en av kommunistpartiets grundare i Bilbao 1920 och uteslöts 1928. Han organiserade vänsteroppositionen i Bilbao och i Astillero. Han var den förste att förespråka ”entrism” i Socialistpartiet och i Socialistiska ungdomen. Själv gick han med i PSOE men förblev där isolerad. Under inbördeskriget gick han med i bolsjevik-leninistiska gruppen under ledning av G. Munis. Han dog i exil i Frankrike.

⁸⁴ Juan Andrade, *Apuntes para la Historia del PCE*, sid 72–74. Detta är i huvudsak en sammanfattning av ett föredrag som hölls i Paris 25 maj 1966. Juan Andrade Rodríguez (1898–1981) blev socialist 1916 och var 1919–1920 en av grundarna av Spaniens kommunistiska parti, medlem i dess ledning och redaktör för dess veckotidning, *El Comunista*. Han var en av det spanska kommunistpartiets främsta ledare och uteslöts 1928. Han blev en av ledarna för vänsteroppositionen och därefter Kommunistiska vänstern, och centralkommittémedlem i POUM när detta grundades. Han greps i juni 1937 och dömdes 1938 till 15 års fängelse vid rättegången mot POUM [Se [Repressionen mot anarkister och POUM under spanska inbördeskriget](#) av B Bolloten och [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#).]. Han flydde 1939, tog sig till Frankrike och dömdes 1941 av en militärdomstol till fem års fängelse, men befriades av spanska medlemmar av motståndsrörelsen. Efter en lång exil i Paris återvände han 1980 till Madrid, där han dog 1 maj 1981.

Artiken översatt från *Revolutionary History*, Vol. 9 Nr. 4, 2008, sid. 193–228. Ursprungligen (på franska) i *Cahiers Léon Trotsky*, nr. 16, december 1983.

Översättning: Per Olof Eklund

Bilaga

De oliktänkande kommunisterna: POUM

Detta avsnitt är översatt ur engelska upplagan av Broué and Témime, *The Revolution and the Civil War in Spain* (s 71-73).

De grupper som gjorde anspråk på att vara kommunistiska, men som stod utanför den officiella organisationen hade olika ursprung. Maurín och hans vänner i *Bloque Obrero y Campesino* vägrade att tillämpa Kommunistiska internationalens taktik att skapa röda fackföreningar i opposition mot UGT och CNT. Dessutom hade de uppvisat sympatier för den katalanska nationalismen, vilket ibland förde dem närmare partiet Esquerra. I likhet med alla andra dissidentrörelser som under denna period bildades som en utsplittring ”åt höger”, i opposition mot Kommunistiska internationalens ultravänsteristiska linje, vägrade dock *Bloque* att ta ställning i ryska frågor. och dess tidning, *La Batalla*, försvarade ofta ståndpunkter liknande dem i den stalinistiska pressen.

Den Kommunistiska vänstern, under ledning av Andrés Nin och Andrade som också tillhörde den spanska kommunismens pionjärer, tog tvärtemot ställning för den trotskistiska vänsteroppositionen, som växte fram på grundval av motsättningar i det ryska kommunistpartiet. Fram till 1934 ägnade sig denna lilla grupp värdefulla kadrer främst åt teoretiskt arbete, som publicerades i tidskriften *Comunismo*. Men vid denna tidpunkt bröt de med Trotskij, som ville att de skulle gå med i Socialistpartiet och där utgöra en revolutionär flygel⁸⁵ och beslöt i stället att slå sig samman med *Bloque Obrera y Campesino* och bilda ett nytt parti, *Partido Obrero de Unificación Marxista* (POUM).

⁸⁵ Endast en mycket liten grupp förblev lojal mot Trotskij och försökte tillämpa hans linje genom att gå med i Socialistiska ungdomen. Bland dem Grandizo Munis.

POUM, som av motståndarna betecknades som trotskistiskt⁸⁶ och ogillades och skarpt kritiserades av Leo Trotskij och hans vänner, hade sina enda verkliga styrkor i Katalonien, med c:a 3000 medlemmar i juli 1936⁸⁷. Men det spanska kommunistpartiets och de katalanska socialisternas svaghet, liksom prestige och modet hos ledare som Nin och Maurin, och närvaron i dess ledning av äkta kadrer från den kommunistiska rörelsen, såsom Gorkin, Portela, Andrade och Arquer, gjorde att man såg ljus på sina möjligheter. Det var i alla fall en källa till oro för såväl de ortodoxa kommunisterna som för CNT-ledarna, som systematiskt uteslöt partiets militanter från sina fackföreningar.

POUM, som framställde sig självt som en representant för den sanna kommunismen och förkunnade sin lojalitet mot Lenins idéer, sågs av båda som en verklig fara under en revolutionär epok. POUM menade att det hade ett svar på det dilemma som den spanska arbetarrörelsen verkade stå inför, att välja mellan en allians med republikanerna och våldsam utomparlamentarisk kamp: politisk kamp för den socialistiska revolutionen och proletariats diktatur. Som anhängare av *Alianza Obrera* [Arbetaralliansen, en arbetarenhetsfront], kritiserade POUM den av de stalinistiska kommunisterna förespråkade folkfrontspolitiken som man fördömde som klassarbetspolitik, och försökte övertyga de spanska arbetarna om att det enda alternativet till fascismens seger var Revolutionens seger. Ingen kan bestrida att de hade högst verkliga chanser att lyckas om partiet kunde övertyga och attrahera de ”instinktivt revolutionära, men politiskt förvirrade massorna”⁸⁸ som följde CNT-FAI.⁸⁹

⁸⁶ Den sovjetiske korrespondenten Koltsov betecknade POUM som ”ett trotskistiskt-bucharinistiskt block”. *Ispanskii Dnevnik*, s. 24.

⁸⁷ Denna siffra är förmodligen alldeles för låg och har reviderats av Broué själv i senare arbeten, bl a i boken [Den spanska revolutionen \(1931-1939\)](#) – se kapitlet ”Den omöjliga reaktionen” – där han anger medlemsantalet till 8000. Under 1936 växte POUM snabbt och hade enligt egna uppgifter c:a 30000 medlemmar vid årets slut. Se vidare [De spanska trotskisterna och grundandet av POUM](#) och [Marxism, krig och revolution: Trotskij och POUM](#) av Andy Durgan – *Red*

⁸⁸ Juan Andrade, ”Marxister, revolutionärer och anarkister i den spanska revolutionen”, *La Révolution espagnole*, 15 april 1937.

⁸⁹ Se Leo Trotskij [Revolutionen i Spanien och kommunisternas uppgifter](#) (1931): ”Den Nationella Arbetarkonfederationen (CNT – Confederación Nacional del Trabajo) omfattar obestriddigen proletariatet mest militanta delar. Här har urvalet har pågått under många år. Att stärka denna konfederation, att omvandla den till en verklig massorganisation är varje avancerad arbetares och framför allt kommunisternas, direkta skyldighet.”